

# RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1899.      Andra Kammaren.      N:o 29.

Lördagen den 29 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet, och ledde dervid herr vice talmannen kammarens förhandlingar.

§ 1.

För motions afgifvande hade sig antecknat herr *M. Dahn*, hvilken nu aflemnade en motion om ändring i §§ 102 och 106 regeringsformen.

Denna motion, som erhöll ordningsnummern 253, hänvisades enhälligt till behandling af konstitutionsutskottet.

§ 2.

Herr vice talmannen anmälde till fortsatt handläggning lagutskottets utlåtande, n:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken, till lag angående påföljd i vissa fall af parts uteblifvande i brottmål, till lag om ändrad lydelse af 5 och 6 §§ i förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting den 17 maj 1872, till lag angående ändrad lydelse af 17 § i lagen om handelsbolag och enkla bolag den 28 juni 1895, till lag angående ändrad lydelse af 41 § i lagen om aktiebolag den 28 juni 1895 samt till lag angående ändrad lydelse af 24 § i lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895.

*Förslag till lag  
ang. ändrad  
lydelse af 11  
kap. rättegångsbalken.*

(Forts.)

Dervid föredrogs till en början § 6 i utskottets under punkten 1 framlagda förslag till lag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken.

*Andra Kammarens Prot. 1899. N:o 29.*

Förslag till lag  
ang. ändrad  
lydelse af 11  
kap. rättegångsbalken.  
(Forts.)

Denna paragraf skulle enligt utskottets förslag erhålla följande lydelse:

»Stämning skall skriftligen utfärdas; och bör stämningen, vare sig kallelsen tecknas å skriftlig eller stämningen gifves efter muntlig ansökning, innehålla uppgift om domstolen och parterna samt saken, så ock å hvilken ort och dag eller, der tiden för ting ännu ej är bestämd, å hvilken rättegångsdag under tinget parterna skola sig vid rätten inställa.»

Kongl. Maj:t hade för paragrafen föreslagit denna lydelse:

»Stämning skall skriftligen utfärdas och deri utsättas, å hvilken ort och dag målet skall till handläggning företagas. Utfärdas stämning till ting, för hvilket tiden ännu ej är bestämd, varde i stämningen angifvet, å hvilken rättegångsdag under tinget målet skall förekomma. Gifves stämning efter skriftlig ansökning, skall stämningen derå tecknas. Är stämning muntligen sökt, skall i stämningen sägas hvad käranden påstår och grunden därför, efter den uppgift han derom haft.»

Herr Ohlsson i Vexjö erhöll ordet och yttrade: Då denna paragraf står i allra närmaste samband med den förut behandlade § 5, hvilken af kammaren erhållit den lydelse, som Kongl. Maj:t föreslagit, torde kammaren deraf ovilkorligen föränledas att biträda Kongl. Maj:ts förslag äfven i afseende å den nu föredragna paragrafen. Jag får därför yrka, att § 6 godkännes med den lydelse, den har i den kongl. propositionen.

Vidare yttrades ej. Paragrafen godkändes med den lydelse, som af Kongl. Maj:t föreslagits.

§§ 7 och 8.

Godkändes.

För § 9 hade utskottet föreslagit följande lydelse:

»Nu är svaranden veterligen ur riket faren utan att upplysning kunnat vinnas, hvar han sig uppehåller: har han ej hos rätten eller härads höfdingen i den ort, der han senast var i riket boende, anmält viss person, som eger att för honom stämning mottaga, eller anvisning å sådant ombud eljest kunnat erhållas, och förekomma derjemte omständigheter, som gifva anledning antaga, att han håller sig undan eller att han har för afsigt att för framtiden bosätta sig i främmande land; varde stämningen införd i allmänna tidningarna tre gånger, minst fjorton dagar mellan hvarje gång. Derjemte skall, der svaranden inom riket har känt hemvist, stämningen i hufvudskrift eller besannad afskrift fästas å hans husdörr och uppläsas för någon af hans husfolk, om sådant finnes, samt, der han ej har sådant hemvist men eger fastighet inom riket, öfverlemnas till den, som förvaltar fastigheten.

Har någon anmält, att viss person eger att för honom mottaga stämning, skall sådan anmälan upptagas i förteckning, som å landet föres af härads höfdingen och i stad af rätten.»

*Förslag till lag  
ang. ändrad  
lydelse af 11  
kap. rättegångsbalken-  
(Forts.)*

Sedan paragrafen blifvit uppläst yttrade:

Herr Ohlsson i Vexjö: Jag skall här tillåta mig yrka bifall till utskottets förslag, dock med den förändring, att de i första stycket, femte raden nedifrån förekommande orden »någon af» måtte få utgå. Det är naturligtvis icke lämpligt att i denna paragraf fastslå ett uttryck, som icke förekommer på något annat ställe i lagen, der man har liknande bestämmelser, att delgifning eller underrättelse skall meddelas någons husfolk.

Herr Nilsson i Skärhus: Jag för min del skall be att få yrka bifall till utskottets förslag oförändradt. Det ändringsförslag, som herr Ohlsson här framställt, kan innebära, att man skulle nödgas delgifva stämningen åt *hvarje* medlem af husfolket, då enligt utskottets förslag det endast behöfver ske åt någon af husfolket. Jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ohlsson i Vexjö: Jag ber att gent emot den ärade talare, som nyss hade ordet, få erinra, att på det af honom angifna sättet har det ifrågavarande uttrycket aldrig tolkats på de andra ställen i lagen, der det förekommer, och då kan det väl icke heller vara riktigt att här inflika orden »någon af». Man skulle för sådant fall exempelvis kunna komma derhän, att man, när svaranden vore borta, tillkallade en i hans tjenst anställd liten springpojke — som ju möjligtvis icke kunde hålla reda på någonting — samt delgaf honom stämningen. Detta bör väl icke få anses såsom laga delgifning af stämning. I praktiken går det så till, att man underrättar husfolket — detta må nu utgöras af en eller flera personer — om hvad saken gäller, och dermed anses laga delgifning af stämningen, då jemväl öfriga föreskrifter iakttagits, vara i förevarande fall lagligen verkställd.

Herrarne torde hafva sig bekant, att på många andra ställen i lagen, t. ex. i § 59 utsökningslagen, förekommer detta uttryck »husfolk», utan någon närmare bestämning. Om man på detta ställe använde ett annat uttryck, så kunde lagtillämparen deraf föränledas tro, att lagstiftaren här menat något annat än hvad han velat uttrycka på de öfriga ställena, der ordet husfolk förekommer. Man skulle därför gifva anledning till en sväfvande och mindre konsekvent lagtolkning, om man här förändrade ifrågavarande sedvanliga uttryck.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner, godkändes paragrafen med den ändring deri, som af herr Ohlsson i Vexjö föreslagits.

Förelag till lag  
ang. ändrad  
lydelse af 11  
kap. rättegångsbalken.  
(Forts.)

Enligt utskottets förslag skulle § 10 erhålla följande lydelse:

»Har svarande, som icke veterligen är ur riket faren, å särskilda dagar blifvit i sitt hemvist med stämning sökt, utan att han eller ombud, som eger för honom mottaga stämning, dervid kunnat träffas, och kan ej heller vid efterfrågan hos någon af hans husfolk eller gran- nar, eller der han tjenst eller näring har, säker anvisning vinnas, hvarest han eller sådant ombud för honom sig uppehåller: före- komma i öfrigt omständigheter, som gifva anledning antaga, att han håller sig undan; varde stämningen i hufvudskrift eller be- sannad afskrift fästad å hans husdörr och uppläst för någon af hans husfolk, om sådant finnes.»

Sedan denna paragraf blifvit uppläst, yttrade

Herr Ohlsson i Vexjö: På grund af kammarens nyss fat- tade beslut torde kammaren finna skäligt att här besluta, det or- den »någon af» skola utgå på två ställen, nemligen dels i 8:de raden upifrån och dels i 2:dra raden nedifrån räknadt.

Vidare yttrades ej. Paragrafen godkändes med de ändringar deri, som af herr Ohlsson i Vexjö föreslagits.

### § 11.

Godkändes.

§ 12 skulle enligt utskottets förslag blifva så lydande:

»Skall helt byalag stämmas, och äro svarandena flere än tio, må stämningen delgifvas sålunda, att besannad afskrift af stäm- ningen öfverlemnas till en af svarandena att vara för dem alla tillgänglig samt stämningen derefter, med underrättelse hvilken af svarandena bekommit afskriften, uppläses i församlingens kyrka och anslås å rättens dörr.»

För denna paragraf hade Kongl. Maj:t föreslagit följande ly- delse:

»Skall helt byalag stämmas, och äro byamännen flere än tio, må stämningen kungöras sålunda, att besannad afskrift af stäm- ningshandlingen öfverlemnas till en af svarandena att vara för dem alla tillgänglig samt handlingen derefter, med underrättelse hvil- ken af svarandena bekommit afskriften, uppläses i församlingens kyrka och anslås å rättens dörr. Lag samma vare, der eljest flere än tio skola stämmas i mål, som angår egendom eller rättighet, hvilken är för flera fastigheter samfäld.»

I fråga härom yttrade:

Herr Persson i Tällberg: I den nu föredragna paragrafen har lagutskottet utslutit den i Kongl. Maj:ts förslag förekommande

slutmeningen: »Lag samma vare, der eljest flere än tio skola stäm-  
 mas i mål, som angår egendom eller rättighet, hvilken är för flera  
 fastigheter samfald.» Såsom motiv för denna uteslutning har ut-  
 skottet anfört följande: »De förutsättningar, hvarpå ifrågavarande  
 stadgande hvilat, äro sannolikt endast sällan för handen, och den  
 nytta, stadgandet skulle medföra, alltså synnerligen ringa. Dertill  
 kommer, att bestämmelsen, sådan den är affattad, kan gifva  
 anledning till tvekan om sättet för stämningss delgifning för  
 det fall, att fastigheterna i fråga ligga inom skilda församlingar  
 eller, såsom ock kan hända, inom skilda rätters domvärjo.»  
 Enligt mitt förmenande är emellertid detta utskottets antagande,  
 att de förutsättningar, hvarpå ifrågavarande stadgande hvilat,  
 endast sällan skulle vara för handen, icke riktigt, utan de torde  
 tvärtom ganska ofta förekomma. Ja, de inträffa nästan alltid, när  
 det är fråga om att delgifva stämning åt ett byalag. Ty det före-  
 kommer i de allra flesta fall — åtminstone är förhållandet sådant i  
 Dalarne — att en person, som har egendom i *en* by, är bosatt i  
 en annan. En sådan person kan svårligen anses tillhöra den förra  
 byn, men han har i alla fall del i densamma. Det händer nu  
 ofta, att i en och samma by många sådana delegare finnas, och  
 då skulle de alltid stämmas särskildt. Genom uteslutande af sista  
 meningen i Kongl. Maj:ts förslag blir derför enligt mitt förmenande  
 hela paragrafen nästan fullkomligt värdelös, och man skulle icke  
 kunna tillämpa paragrafen, när man skall stämma ett helt byalag.  
 Jag för min del anser det derför vara af allra största vigt,  
 att paragrafen får bibehållas sådan den förekommer i Kongl. Maj:ts  
 förslag, till hvilket jag, herr vice talman, skall be att få yrka  
 bifall, och således afslag å utskottets förslag i denna del.

Herr Ohlsson i Vexjö: För min del kan jag ej annat än  
 förena mig med den talare, som nyss hade ordet. Jag tror, att  
 denna paragraf har sin betydelse, särskildt för de norrländska för-  
 hållandena, der skifteslagen oftast omfatta en hel socken eller en  
 större del deraf. Det stämningssätt, som af Kongl. Maj:t före-  
 slagits, synes för slika fall lända till väsentlig lättnad för allmän-  
 heten. Jag skall derför tillåta mig yrka bifall till paragrafen, sådan  
 den lyder i Kongl. Maj:ts förslag.

Vidare till anteckning förekom icke. Paragrafen godkändes  
 i enlighet med den af Kongl. Maj:t föreslagna lydelse.

§§ 13—19.

Godkändes.

Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle §§ 20 och 21 erhålla  
 följande lydelse:

Förslag till lag  
 ang. ändrad  
 lydelse af 11  
 kap. rätteg-  
 ångsbalken.  
 (Forts.)

Förslag till lag  
ang. ändrad  
lydelse af 11  
kap. rätt-  
gångsbalken.

(Forts.)

## 20 §.

Skall stämning kungöras någon, som vistas utom det län, der käranden bor, men inom riket, ege käranden att hos Konungens befallningshafvande i nämnda län påkalla biträde med kungörandet. Vill han af sådan rätt sig begagna, gifve till Konungens befallningshafvande in stämningshandlingen jemte besannad afskrift och förskjute den kostnad Konungens befallningshafvande finner för ändamålet nödig. Konungens befallningshafvande sände derefter handlingen och afskriften till befallningshafvanden i det län, der stämningen kungöras skall; och har denne att ombesörja, det stämningen kungöres efter ty för hvarje fall är stadgad, så ock att till befallningshafvanden i det förra länet öfversända stämningshandlingen tillika med bevis om kungörandet. Vill käranden sjelf påkalla biträde af befallningshafvanden i det län, der kungörandet skall ega rum, hafve ock dertill lof.

## 21 §.

Vistas den, hvilken stämningen kungöras skall, utom riket, ege käranden att i utrikesdepartementet påkalla biträde med stämningens kungörande; dock varde kostnad, som för ändamålet pröfvas nödig, af käranden förskjuten.

Utskottet hemställde emellertid att den af Kongl. Maj:t föreslagna § 20 måtte uteslutas samt att den af Kongl. Maj:t såsom § 21 föreslagna paragrafen, hvilken till följd häraf skulle erhålla nummerbeteckningen 20, måtte erhålla följande lydelse:

»Vistas den, hvilken stämningen delgifvas skall, utom riket, ege käranden att i utrikesdepartementet påkalla biträde med stämningens delgifning; dock varde kostnad, som för ändamålet pröfvas nödig, af käranden förskjuten.»

Sedan utskottets förslag till lydelse för § 20 blifvit uppläst yttrade:

Herr Ohlsson i Vexjö: Jag skall tillåta mig hemställa, att som 20:de § i lagförslaget måtte införas den af Kongl. Maj:t föreslagna § 20, hvilken af utskottet uteslutits. Såsom herrarne se, har Kongl. Maj:t föreslagit, att den rättssökande allmänheten skulle beviljas den lättnad och bekvämlighet, att den, *om den så ville*, finge anlita Konungens befallningshafvande för stämningars delgifning; och Konungens befallningshafvande skulle således vara skyldig föranstalta om dylik delgifning. Då nu Kongl. Maj:t kommit till Riksdagen med förslag om en lättnad för allmänheten och ett åläggande för Kongl. Maj:ts förtroendeembetsmän, en lättnad som i många fall kan blifva af väsentlig betydelse för den

rättssökande allmänheten, föreställer jag mig, att denna kammare icke skall afslå ett sådant Kongl. Maj:ts förslag. Visserligen har Första Kammaren redan förkastat förslaget i denna del, men jag skall dock hemställa, att denna kammare måtte godkänna detsamma, och detta alldeles särskildt ur den synpunkten, att det, då utskottet har att sammanjemka kamrarnes olika beslut, kan vara angeläget, att denna kammare godkänt paragrafen i den af Kongl. Maj:t föreslagna lydelsen.

*Förslag till lag  
ang. ändrad  
lydelse af 11  
kap. rättegångsbalken.  
(Forts.)*

Häruti instämde herrar *Odenrants, Staaff* och *Jönsson* i Gammalstorp.

Vidare anförde:

Herr Petersson i Fräntorp: Herr vice talman! Herr Ohlsson sade, att det vore viktigt att här få en sammanjemkning med Första Kammaren; men för min del är jag öfvertygad om att, äfven om denna 20 § i Kongl. Maj:ts förslag nu uteslutes, vi få ganska många sammanjemkningar ändå.

Denna 20 § i Kongl. Maj:ts förslag kan te sig bra på papperet, men den kommer troligen aldrig till användning. Och komme den till användning, skulle den förorsaka orimligt stora kostnader. Här står, att den som så vill kan sända in stämning till Konungens befallningshafvande för att delgifvas motparten, men skall då förskottera kostnaden.

Huru stor kostnaden är, fins emellertid ej angifvet; och sålunda kan det hända, att en stämning får blifva liggande kvar hos Konungens befallningshafvande, intill dess man inkommer med erforderligt belopp.

Om en stämning nu sändes till Konungens befallningshafvande och möjligen ej tillställes svaranden inom i lag föreskrifven tid, hvem skall bära ansvaret för försummelsen härutinnan? Skall Konungens befallningshafvande dömas till ansvar för att han ej delgifvit en stämning åt enskild person?

Kostnaderna kunna dessutom blifva odrägligt höga, om stämning skall delgifvas på det sätt Kongl. Maj:t föreslagit. Konungens befallningshafvande remitterar stämningen till kronofogden, och kronofogden reser då ut och stämmer sjelf samt tager betaldt enligt resereglementet, det vill säga efter 2 hästar och 6 kronor om dagen, då en vanlig stämningsman reser efter en häst och tager 50 öre för delgifningen. Ty gifvet är ju, att kronofogden på de flesta ställen ej har något emot att fullgöra ett sådant uppdrag som delgifning af stämning; men ersättningen för hans besvär blir högre än eljest behöfdes för stämningens delgifvande. Är det då något att förtjena, så är det alldeles påtagligt, att han vidtager stämningsätgården sjelf.

För min del tror jag icke, att kändeparten bryr sig om

*Förslag till lag  
ang. ändrad  
lydelse af 11  
kap. rättegångsbalken.*

(Forts.)

denna åtgärd i annat fall, än då han är förvissad om att han vinner målet, i hvilket fall han för att preja sin motpart på så stora kostnader som möjligt vidtager denna åtgärd. Han har ingen svårighet att få reda på stämningmännen hos domaren, ty domaren är skyldig att hafva reda på dem, och vid sådant förhållande kan han skicka sin stämning direkt. Derigenom blir det billigare för honom, och dessutom är han säker på att stämningen kommer i rätt tid.

Jag anser för min del, att denna paragraf i Kongl. Maj:ts förslag icke är till någon nytta, och jag anhåller därför att få yrka afslag å densamma.

Herr Anderson i Tenhult: Då ärendet förekom inom lagutskottet, var jag en af dem som önskade, att § 20 i Kongl. Maj:ts förslag skulle bibehållas, och jag nämnde då och jag skall äfven nu nämna, att det icke förefinnes någon *skyldighet* att vända sig till Kongl. Maj:ts befallningshafvande, utan endast en rättighet.

Då nu yrkande framstälts af herr Ohlsson i Vexjö, att denna paragraf skulle bibehållas, skall jag, herr talman, anhålla att få förena mig uti detta hans yrkande.

Grefve Hamilton: Den ärade talaren midt emot mig, som förde lagutskottets talan, anförde bland annat såsom skäl för att man icke skulle antaga denna paragraf, att det der visserligen vore stadgadt, att nödiga kostnader skulle förskjutas, men att icke någon bestämmelse förekom derom, *huru* dessa kostnader skulle bestämmas. Jag vill emellertid fästa uppmärksamhet derpå, att i följande paragraf förekommer samma bestämmelse, och med afseende å densamma har han, så vidt jag kan finna, icke haft något att erinra. Det lärer väl i alla fall icke vara någon svårighet att afgöra, huru dessa kostnader skola bestämmas.

Då den ärade talaren omnämnde de »orimligt» stora kostnader, som skulle orsakas allmänheten, så ber jag att få fästa hans uppmärksamhet derpå, att det icke är några kostnader, som åsamkas någon, som icke *vill* bära dem, utan, såsom den förste talaren framhöll, är det endast en lättnad för allmänheten. Det lärer för öfrigt icke kunna bestridas, att det kan förekomma fall, då kostnaderna spela ofantligt liten rol i jämförelse med öfriga intressen, som vid en rättegång stå på spel.

På grund af hvad jag nu anført anhåller jag att få förena mig uti herr Ohlssons i Vexjö yrkande.

Häruti instämde herr Persson i Tällberg.

Herr Petersson i Fräntorp: Grefve Hamilton yttrade, att det icke vore någon annan, som skulle åsamkas dessa kostnader, än den, som ville underkasta sig desamma, och vore det så, skulle



jag icke hafva något att invända mot förslaget, men det blir svarandeparten, som får betala denna onödiga kostnad. Det är käranden, som tager ut stämmningen, och han skall, när målet afgöres, enligt lag hafva ersättning för alla med rättegången förenade kostnader.

*Förslag till lag  
ang. ändrad  
lydelse af 11  
kap. rättegångsbalken.*

(Forts.)

Herr Nilsson i Skärhus: Jag skall anhålla att få yrka bifall till den nu upplästa paragrafen, och med afseende å talet om ifrågasvarande kostnader ber jag att få instämma med herr Petersson i Fräntorp.

Sedan häruppå kammaren, efter hemställan af herr vice talmannen, beslutat, att öfverläggningen till en början endast skulle röra sig om huruvida den af Kongl. Maj:t såsom § 20 föreslagna paragrafen skulle i lagförslaget upptagas, samt att kammaren der-efter skulle öfvergå till slutlig behandling af den af utskottet föreslagna § 20, lemnades ordet till

Grefve Hamilton, som anförde: Mot min ärade vän här midt emot skall jag be att få säga, att huruvida svaranden får betala kostnaderna väl beror på om han tappar. Eljest får han det väl icke. Och är det så, att han tappar, beror väl detta i de flesta fall derpå, att han har orätt, och då får han väl finna sig i att betala de kostnader, som hans motpart måste vidkännas för att få ut sin rätt.

Vidare yttrade:

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Herr talman! Äfven jag skall be att få yrka bifall till § 20 i Kongl. Maj:ts förslag. Jag anser, att denna paragraf har stor betydelse och bör stå kvar. Äfven om Första Kammaren afslagit denna paragraf i Kongl. Maj:ts förslag, vill jag erinra, att det finnes prejudikat på att kamrarne åtminstone en gång förut godkänt ett sammanjemkningsförslag, som upptog något, som förut af den ena kammaren afslagits. Jag vill minnas, att det var vid lagen om prestval som ett sådant tillvägagående förekom. Det kan således mycket väl ske en gång till. Det är ju för öfrigt redan sagdt, att de, som icke vilja betjena sig af denna utväg, hafva sin frihet att låta bli det.

Jag yrkar bifall till § 20 i Kongl. Maj:ts förslag.

Härmed förklarades öfverläggningen angående den af Kongl. Maj:t föreslagna § 20 afslutad; och blef samma paragraf, efter af herr vice talmannen gifna propositioner, af kammaren antagen, hvarefter kammaren jemväl godkände den af utskottet föreslagna § 20, till följd hvaraf nummerbeteckningen för denna och följande paragrafer i öfverensstämmelse härmed skulle ändras.

Förslag till lag  
ang. ändrad  
lydelse af 11  
kap. rättegångsbalken.  
(Forts.)

## §§ 21—26.

Godkändes med iakttagande af förändrad nummerbeteckning.

För § 27 hade utskottet föreslagit följande lydelse:

För svarande, som i 14 eller 15 § afses, gälle den i 21 § stadgade stämningstid, räknad efter den ort, unders hvars domstol svaranden lyder i tvistemål, som angå gäld i allmänhet; dock att delgifning af stämning enligt sista stycket af 15 § ej må ske senare än å sextionde dagen före inställelsedagen.

Herr Svensson i Karlskrona erhöll ordet och yttrade: Med anledning af det beslut, som nyss fattats, torde här omnämnda »21 §» böra ändras till »22 §».

Vidare yttrades ej. Paragrafen godkändes med iakttagande af den af herr Svensson i Karlskrona föreslagna ändring.

## §§ 28—32.

Godkändes med iakttagande af förändrad nummerbeteckning.

För § 33 hade utskottet föreslagit följande lydelse:

»Vill i brottmål någon vid underrätt väcka talan mot den, som för det brott ej är häktad, låte honom till rätten stämmas; och gälle dervid hvad angående stämning i tvistemål är i 2 till och med 8 §§ samt i 20 § stadgadt, dock att allmän åklagare är utan särskildt förordnande berättigad att utfärda stämning å den han tilltala vill.

Stämning i brottmål varde svaranden delgifven så tidigt, att han å förelagd dag kan för rätten sig inställa.

Ej vare i brottmål stämning nödig, der man vill vid rätten väcka talan mot någon, som sjelf är der tillstädes. Menar någon, som tilltalad blifvit, att åtalet är utan skäl anstaldt, och vill han för ty i målet yrka ansvar eller skadestånd, må det ske utan stämning, jemväl då vederparten är genom ombud tillstädes.»

Vid denna paragraf hade reservation afgifvits af herr *Hasselrot*, som ansett att utskottet i stället för 33 § (34 § i Kongl. Maj:ts förslag) bort föreslå införande af två särskilda §§, så lydande:

## »33 §.

I brottmål, deri talan om ansvar ej föres, gälle angående stämning hvad här ofvan är för tvistemål stadgadt.

## 34 §.

*Förslag till lag  
ang. ändrad  
lydelse af 11  
kap. rättegångsbalken.  
(Forts.)*

Vill i brottmål någon vid underrätt väcka talan om ansvar mot den, som för det brott ej är häktad, låte honom till rätten stämmas, och gälle dervid hvad angående stämning i tvistemål är i 2 till och med 8 §§ samt i 20 § stadgadt, dock att allmän åklagare är utan särskildt förordnande berättigad att utfärda stämning å den han tilltala vill.

Stämningen varde svaranden delgifven så tidigt, att han å förelagd dag kan för rätten sig inställa.

Ej vare i mål, som denna § afser, stämning nödig, der man vill vid rätten väcka ansvarstalan mot någon, som sjelf är der tillstädes. Menar någon, som tilltalad blifvit, att åtalet är utan skäl anstaldt och vill han för ty i målet yrka ansvar eller skadestånd, må det ske utan stämning, jemväl då vederparten är genom ombud tillstädes.»

## I fråga härom anförde

Grefve Hamilton: Herr talman, mina herrar! Som bekant gäller det nu, att såsom brottmål behandlas i stämningshänseende äfven fristående skadestånds- och ersättningsyrkanden, som grunda sig på ett brottsligt förfarande. Det förhåller sig så, att, om t. ex. en kollision mellan två fartyg egt rum och jag framställer ett ersättningsanspråk mot en redare, detta behandlas som ett civilmål, men om jag framställer samma ersättningsanspråk mot befälhafvaren utan att yrka något ansvar, behandlas saken såsom brottmål. Vid frågans behandling inom högsta domstolen yttrade en af högsta domstolens ledamöter, justitierådet Afzelius: »Det behöf, som i egentliga brottmål rättfärdigar en större stränghet mot svaranden, än i tvistemålen, synes mig emellertid i dessa fall alldeles icke vara för handen; det synes icke finnas skäl att här förneka svaranden det tillfälle till förberedelse, hvilket den obligatoriska stämningen och den längre stämningstiden äro egnade att gifva. Jag hemställer därför, huruvida icke i nämnda hänseenden kunde göras undantag för mål, der talan föres allenast om skadestånd eller ersättning, och dessa mål härutinnan likställas med tvistemålen.» Denna af justitierådet Afzelius uttryckta tanke har inom utskottet upptagits af en reservant, herr Hasselrot, som på sidan 39 i utskottets betänkande med anledning deraf föreslår, att man här skulle skjuta in en paragraf, lydande så: »I brottmål, deri talan om ansvar ej föres, gälle angående stämning hvad ofvan är för tvistemål stadgadt.» Och sedermera har han tillagt en annan paragraf 34, som skulle sluta sig till den förra. Jag skulle under andra förhållanden icke upptagit denna fråga; men enligt hvad jag förnummit, har nu Första Kammaren antagit herr

Förslag till lag  
ang. ändrad  
lydelse af 11  
kap. rättegångsbalken.  
(Forts.)

Hasselrots reservation, och då det efter mitt förmenande icke kan förnekas, att hvad justitierådet Afzelius anfört är i sak fullkomligt riktigt, har det synts mig kunna tagas under öfvervägande, huruvida icke Andra Kammaren, för att få sitt beslut öfverensstämmande med Första Kammarens, äfven borde antaga herr Hasselrots reservation. Jag tillåter mig därför att framställa ett sådant yrkande.

Herr Styrländer: Hér talman, mina herrar! Det förefaller mig betänkligt att antaga allra sista delen af mom. 3 i § 33, nemligen det stycket, som lyder så: »Menar någon, som tilltalad blifvit, att åtalet är utan skäl anstaldt, och vill han för ty i målet yrka ansvar eller skadestånd, må det ske utan stämning, jemväl då vederparten är genom ombud tillstädes.» Jag säger, att det förefaller mig betänkligt, i fall nemligen man afser med denna paragraf, att målet skulle kunna slutligt afgöras, utan att den, som blifvit tilltalad eller å hvilken yrkats ansvar eller skadestånd, skulle få höras öfver det. Man har, så vidt jag kan förstå paragrafen, menat, att ombudet skulle kunna fullständigt svara å rekonventionstalan. Emellertid synes det mig, att det är att gå för långt. Ty det ombud, som en person skaffat sig för att utföra ett åtal, har naturligtvis anskaffats för att utföra sjelfva åtalet och har således kärandefullmagt, men har enligt mitt förmenande icke någon behörighet att föra talan, om det väckes rekonventions-talan. Dessutom kan det förekomma, att personer blifva narrade af dåliga sakförare att anställa åtal mot andra personer. Och det kunde ju vara önskligt i många fall, att den, som ställes under rekonventionstalan, finge personligen komma tillstädes eller åtminstone finge del af det yrkande, som framställes mot honom, för att framlägga de förmildrande skäl, som kunna förefinnas.

Jag vet icke, om meningen med paragrafen är sådan, som jag framställt den. Men är det så, att domstolen skall kunna slutligt afgöra ett mål, utan att svaranden i det målet blifvit hörd, anser jag, att det ligger en bestämd fara deri.

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Herr talman! Jag tror, att det är ett ganska behjertansvärdt yrkande, grefve Hamilton nyss gjorde. Men jag kan icke finna annat, än att det är betänkligt att på rak arm antaga ett förslag af en enskild person. Och då det kan finnas vissa saker, som man kan behöfva tänka på en gång till, tillåter jag mig att begära återremiss på paragrafen.

Grefve Hamilton: Jag skulle gerna förena mig i yrkandet om återremiss under andra förhållanden, men jag tillåter mig att erinra, att Första Kammaren redan fattat beslut i saken, och att återremissen således icke kan leda till annat, än att lagutskottet kommer åter till kammaren och uppmanar den att fatta beslut.

Man kan i detta fall icke anse det vara farligt att antaga förslaget. Det är framställt först af en ledamot i högsta domstolen och sedermera icke under debatten i Första Kammaren utan af lagutskottets ordförande i en reservation vid utskottets betänkande. Det synes mig därför, att man utan fara kan förena sig i det beslut, Första Kammaren här fattat.

*Förslag till lag ang. ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken.*  
(Forts.)

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter af herr vice talmannen gifna propositioner å de derunder gjorda yrkandena, beslöt kammaren, att i stället för den af utskottet föreslagna § 33 godkänna de två särskilda, med 33 och 34 betecknade paragrafer, som föreslagits af herr Hasselrot i hans ofvan omförmälda reservation. Till följd häraf skulle nummerordningen för de efterföljande paragraferna i öfverensstämmelse härmed än ytterligare ändras.

För § 34 hade utskottet föreslagit följande lydelse:

»Skall någon till hofrätt stämmas, gifve käranden till hofrätten in skriftlig ansökan om stämning. I öfrigt vare om stämning, som hofrätt gifver, lag som i fråga om stämning till underrätt.»

Denna paragraf, enligt Kongl. Maj:ts förslag betecknad såsom § 35, skulle enligt nämnda förslag erhålla följande lydelse:

»Skall någon till hofrätt stämmas, gifve käranden till hofrätten in skriftlig ansökan om stämning med uppgift om sitt påstående samt grunden därför; och varde stämningen å den ansökning tecknad. Om kungörande af stämning, som hofrätt utfärdad, vare lag som i fråga om kungörande af stämning till underrätt.»

Ordet begärdes af

Herr Ohlsson i Vexjö, som yttrade: Då kammaren förut godkänt 5 och 6 §§ i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, och då denna paragraf står i nära samband med nyssnämnda paragrafer, tager jag mig friheten hemställa, att kammaren ville biträda Kongl. Maj:ts förslag jemväl i denna del. Jag yrkar således afslag å utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition rörande denna paragraf.

Vidare anfördes ej. Med iakttagande af förändrad nummerbeteckning godkändes paragrafen med den lydelse, som § 35 i Kongl. Maj:ts förslag innehöller.

Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle §§ 36 och 37 erhålla följande lydelse:

### 36 §.

Hvad i 8 § samt i 11 till och med 21 §§ är stadgadt i fråga om stämmings kungörande skall ega motsvarande tillämpning i afseende å delgivning af domstols beslut.

Förslag till lag  
ang. ändrad  
lydelse af 11  
kap. rättegångsbalken.  
(Forts.)

## 37 §.

Underrätt förordne vissa män, å landet minst en i hvarje socken, att, då de derom anlitas, delgifva stämningar och domstolars beslut, så ock eljest verkställa delgifning af handlingar. Dessa stämmingsmän gånge inför rätten ed, att de redligen och utan försumlighet skola uträtta de delgifningsärenden, som åt dem uppdragas. Nämndeman vare ock stämmingsman utan särskildt förordnande, om han det sig åtager.

Förteckning å dem, som äro till stämmingsmän förordnade, skall finnas anslagen å rättens dörr samt å landet hållas tillgänglig hos häradshöfdingen.

Utskottet, som emellertid ansett den af Kongl. Maj:t föreslagna § 36, böra ur förslaget utgå, föreslog nu för den af Kongl. Maj:t såsom § 37 föreslagna paragrafen, hvilken i enlighet med utskottets förslag skulle erhålla nummerbeteckningen 35, följande lydelse:

»Underrätt förordne vissa män att, då de derom anlitas, delgifva stämningar och domstolars beslut, så ock eljest verkställa delgifning af handlingar. Dessa stämmingsmän gånge inför rätten ed, att de redligen och utan försumlighet skola uträtta de delgifningsärenden, som åt dem uppdragas. Fjerdingsman vare ock stämmingsman utan särskildt uppdrag, så ock nämndeman och förutvarande nämndeman, om han det sig åtager.

Förteckning å dem, som äro till stämmingsmän förordnade, skall finnas anslagen å rättens dörr samt å landet hållas tillgänglig hos häradshöfdingen.»

Sedan utskottets förslag till lydelse för § 35 blifvit uppläst, yttrade

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Annerstedt: Före den nu upplästa 35 § innehöll Kongl. Maj:ts förslag en paragraf under nummer 36 af innehåll, att »hvad i 8 § samt i 11 till och med 21 §§ är stadgadt i fråga om stämmings kungörande skall ega motsvarande tillämpning i afseende å delgifning af domstols beslut». Detta stadgande har lagutskottet velat utesluta ur sitt förslag på den grund, att, som utskottet säger, det ej skulle vara »af nöden att införa några särskilda bestämmelser om delgifning af domstols beslut, utan torde lämpligast vara att, såsom hittills egt rum, öfverlemna åt domstolen sjelf att för hvarje särskildt fall bestämma, huru delgifning af dess beslut bör verkställas.» Men om lagen icke innehåller någon föreskrift, som bemyndigar delgifvande af domstolsbeslut till byalag, korporationer, kommuner och bolag etc., på det sätt, som i den kongl. propositionen är föreslaget, så är det tydligt, att domstolen icke kan gifva någon föreskrift i den riktningen. Domstolen måste inskränka

sig till att säga: »Detta beslut skall delgifvas den eller den.» Men huru delgifningen skall ske, bestämmer lagen. Derför har med anledning af i högsta domstolen framställd erinran denna 36 § blifvit i lagen intagen. Och att stadgandet verkligen är af behofvet påkalladt, derom tillåter jag mig att anföra ett exempel. I Första Kammaren anfördes af en ledamot i konungens högsta domstol, att delgifvande af ett beslut i skiftesmål hade dragit ut på tiden i år på den grund, att man saknade föreskrift, att byalag kunde delgifvas egodelningsrätts beslut på det beqväma sätt, som lagen här stadgar i föregående paragraf.

*Förslag till lag  
ang. ändrad  
tydelse af 11  
kap. rättegångsbalken.  
(Forts.)*

Det förefaller mig därför, att allmänhetens intresse fordrar, att denna paragraf i det kongl. förslaget bibehålles.

Vidare anförde

Herr Persson i Tällberg: Jag skall be att få yrka, att 36 § i Kongl. Maj:ts förslag varder intagen i lagen, ty jag anser, att det är af allra största vikt att denna paragraf kommer in der, emedan det är af stor betydelse, att likformighet blir rådande i fråga om sättet för delgifvande af stämningar och af domstolsbeslut. Det vore äfven ganska tidsödande, om domstolen i hvarje särskildt fall skulle föreskrifva, huru delgifningen skulle tillgå. Och min uppfattning är den, att domstolen hädanefter såsom hittills helt enkelt kommer att säga, att beslutet skall motparten i laga ordning delgifvas. Och då anser jag för min del, att det är ganska viktigt, att »laga ordning» finnes i detta fall. Jag skall därför be att få yrka, att 36 § i Kongl. Maj:ts förslag måtte inrymmas här.

Häruti instämde herr *Zetterstrand*.

Sedan härefter kammaren efter hemställan af herr vice talmannen beslutat, att öfverläggningen till en början endast skulle röra sig om, huruvida den af Kongl. Maj:t såsom § 36 föreslagna paragrafen skulle i lagförslaget upptagas, yttrade

Herr Ohlsson i Vexjö: Jag skall till alla delar förena mig med den näst föregående talaren och yrkar således, äfven jag, att 36 § i Kongl. Maj:ts förslag måtte af kammaren godkännas.

Paragrafen innehåller otvifvelaktigt en af de allra förnämsta förbättringar i de nu gällande bestämmelserna, som af Kongl. Maj:t föreslagits. Man får här fastslaget, huru besvär- och kommunikationsresolutioner samt andra domstolsbeslut skola delgifvas en del juridiska personer, nemligen alla dem, som omtalas i 11 till och med 21 §§.

Jag yrkar, som sagdt, bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

*Förslag till lag  
ang. ändrad  
lydelse af 11  
kap. rättegångsbalken.*

Vidare anfördes ej. Den af Kongl. Maj:t föreslagna § 36 godkändes. Härefter godkände kammaren den af utskottet föreslagna § 35 med iakttagande af förändrad nummerbeteckning.

§ 36.

Godkändes med iakttagande af förändrad nummerbeteckning.

*Kapitelöfverskriften.*

Godkändes.

*Stadgandet om upphäfvandet m. m. af vissa gällande bestämmelser.*

Utskottet hade hemställt, att Kongl. Maj:ts förslag till stadgande i ofvan angifna hänseende måtte godkännas med uteslutande dock af följande i slutet af stadgandet intagna bestämmelse:

»Hvad förklaringen af allmänna lagens stadganden om stämning den 14 oktober 1892 innehåller derom, att den, som begär stämning å motpart och vittne i samma sak, är berättigad att få dem genom en stämning inkallade, skall fortfarande gälla.»

Sedan utskottets förslag till stadgande i ämnet blifvit uppläst, yttrade

Herr Ohlsson i Vexjö: På grund af kammarens förut fattade beslut i fråga om 2 § torde kammaren finna skäligen bestämma, att sista stycket af Kongl. Maj:ts förslag i här motsvarande del måtte inflyta.

Sedan herr vice talmannen härefter låtit uppläsa jemväl ofvan intagna bestämmelse, godkändes Kongl. Maj:ts förslag i ämnet.

*Slutmeningen, ingressen och rubriken.*

Godkändes.

*Punkten 2.*

*Utskottets förslag till lag angående påföljd i vissa fall af parts uteblifvande i brottmål.*

För denna lag hade utskottet i likhet med Kongl. Maj:t föreslagit denna lydelse:

»Med upphäfvande af lagen angående böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt i vissa brottmål den 8 november 1889 förordnas som följer:

*Ang. påföljd  
af parts uteblifvande i  
brottmål.*



Är i brottmål, som blifvit till underrätt instämndt, åklagare eller enskild käreande ej å den i stämningen utsatta dag tillstädes, och varder ej laga förfall visadt, vare käromålet förfallet. Kommer å den dag åklagare eller enskild käreande tillstädes och visar, att svaranden blifvit lagligen stämnd, men är svaranden borta utan att laga förfall frantes, ege rätten förordna om hans hemtande eller lägga honom vite före. Varder han ej samma dag efter hemtning för rätten instäld, dömes för uteblifvande att böta fem kronor eller mera, högst etthundra kronor.

*Ang. påföljd af parts uteblifvande i brottmål.*  
(Forts.)

Uteblifver i brottmål svarande utan laga förfall å dag, till hvilken målet uppskjutits; varder han ej å den dag efter hemtning instäld och vållas af hans uteblifvande ytterligare uppskof, varde fäld till vite, der sådant är honom förelagdt, eller böte som nyss är sagdt.

Hvad i förordningen angående böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt den 6 oktober 1882 finnes stadgadt om uttagande och om återgång i visst fall af böter, hvartill någon enligt samma förordning blifvit fäld, skall jemväl ega tillämpning å böter, som enligt denna lag ådömas.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1900.»

I afgifven reservation hade emellertid herr *Hasselrot* hemställt, att förevarande lag måtte erhålla följande lydelse:

»Med upphäfvande af lagen angående böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt i vissa brottmål den 8 november 1889 förordnas som följer:

### 1 §.

Har i brottmål talan om ansvar blifvit genom stämning vid underrätt väckt, men är ej åklagare eller enskild käreande å den i stämningen utsatta dag tillstädes, och varder ej laga förfall visadt, vare käromålet förfallet. Kommer å den dag åklagare eller enskild käreande tillstädes och visar, att svaranden blifvit lagligen stämnd, men är svaranden borta utan att laga förfall frantes, ege rätten förordna om hans hemtande eller lägga honom vite före. Varder han ej samma dag efter hemtning för rätten instäld, dömes för uteblifvande att böta fem kronor eller mera, högst etthundra kronor.

Uteblifver i brottmål, der talan om ansvar föres, svaranden utan laga förfall å dag, till hvilken målet uppskjutits; varder han ej å den dag efter hemtning instäld och vållas af hans uteblifvande ytterligare uppskof, varde fäld till vite, der sådant är honom förelagdt, eller böte som nyss är sagdt.

Hvad i förordningen angående böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt den 6 oktober 1882 finnes stadgadt om uttagande och om återgång i visst fall af böter, hvartill någon

Ang. påföljd  
af parts ute-  
blifvande i  
brottmål.  
(Forts.)

enligt samma förordning blifvit fäld, skall jemväl ega tillämpning å böter, som enligt denna lag ådömas.

## 2 §.

I fråga om brottmål, der talan om ansvar ej föres, skall tillämpas hvad i förordningen angående böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt den 6 oktober 1882 är för tvistemål stadgad.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1900.»

Efter föredragning af punkten yttrade:

Grefve Hamilton: Herr talman! Såsom en konsekvens af det yrkande, som herr Hasselrot i sin reservation framställt rörande vissa delar af stämmningslagen, har han hemställt, att det nu föredragna lagförslaget måtte erhålla en något afvikande lydelse. Han har i detta hänseende yrkat, att lagen måtte uppdelas i två paragrafer, af hvilka den första skulle erhålla samma lydelse som det nu föredragna förslaget. Men dertill skulle läggas en 2 §, så lydande: »I fråga om brottmål, der talan om ansvar ej föres, skall tillämpas hvad i förordningen angående böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt den 6 oktober 1882 är för tvistemål stadgad.» Då detta endast är en konsekvens af kammarens förut fattade beslut, tillåter jag mig yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till herr Hasselrots reservation.

Herr Ohlsson i Vexjö: Jag ber endast att få förena mig med den föregående talaren.

Vidare yttrades ej. Kammarerna antog det förslag, som innefattades i herr Hasselrots ofvanberörda reservation.

*Punkterna 3—6.*

De af utskottet framlagda förslag till lagar godkändes.

*Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.*

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslagen.

## § 3.

Ang. föreslagna reformer med afseende å folkskoleinspektionen.

Slutligen förelåg till kammarens afgörande Andra Kammarernas första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 19, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om vissa reformer i afseende på folkskoleinspektionen.

Uti berörda inom Andra Kammaren afgifna motion, n:o 127, hade herr *S. M. Olsson* i Sörnäs hemställt:

*Ang. förelagda reformer med afseende å folkskoleinspektionen.*

»att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga sådana åtgärder,

att folkskoleinspektörsuppdraget icke göres till en bisyssla vid sidan om annan tjänstebefattning, utan i allmänhet anförtros åt personer, som, mot åtnjutande af fullt skälig aflöning, under den tid de innehafva detta kall, odeladt egna sig åt detsamma;

att i samband härmed till folkskoleinspektörer förordnas personer, som visat sig innehafva den pedagogiska insigt och den på personlig erfarenhet hvilande kännedom om folkskoleundervisningen, att en verksam och tillfredsställande inspektion genom dem må kunna utöfvas; samt

att folkskoleinspektörernas resor, såvidt möjligt är, ordnas efter en på förhand uppgjord, exempelvis för ett halft år i sänder gällande, af vederbörande myndighet granskad och godkänd resplan.»

(Forts.)

I anledning af denna motion hemstälde utskottet i förevarande utlåtande:

att Andra Kammaren för sin del beslutar, att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga sådana åtgärder, att folkskoleinspektörsuppdraget icke göres till en bisyssla vid sidan om annan tjänstebefattning, utan i allmänhet anförtros åt personer, som under den tid, de innehafva detta kall, odeladt egna sig åt detsamma; samt att i samband härmed till folkskoleinspektörer förordnas personer, som visat sig innehafva den pedagogiska insigt och den på erfarenhet hvilande kännedom om folkskoleundervisningen, att en verksam och tillfredsställande inspektion genom dem må kunna utöfvas.

I fråga härom anförde:

Herr Sahlin: Den fråga, som här föreligger, kan sägas vara en ekonomisk fråga. Det är nemligen alldeles sjelfklart, att om man skulle följa utskottets önskan och verkligen inrätta inspektörsbefattningar, hvilkas innehafvare icke finge hafva någon bisyssla, så skulle arfvodet för inspektionen komma att högst väsentligt stiga. Vi hafva för närvarande i vårt land 15 inspektörer, som icke hafva någon bisyssla, och dessa 15 inspektörer hafva i medeltal endast 1,120 kronor i årligt arfvode af statsmedel, hvar till kommer reseersättning. Såsom lön är detta otillräckligt. När år 1894 denna fråga var före i Riksdagen, beräknade dåvarande statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, att, derest

*Ang. föreslagna reformer med afseende å folkskoleinspektionen.*

(Forts.)

inspektörernas antal bestämdes till 25, kostnaderna för inspektionen skulle uppgå till 137,500 kronor — detta under förutsättning, att en hvar af inspektörerna skulle komma att åtnjuta 3,000 kronor i lön och i medeltal 2,500 kronor såsom reseersättning. Om åter lönen beräknades till endast 2,500 kronor och resekostnaden till 2,000 kronor, skulle man, efter hvad herr statsrådet anförde, komma till en slutsumma af 112,500 kronor. Härvid beräknades, som nämnt, inspektörernas antal till 25. Utskottet talar i år om »ett trettiotal inspektörer för hela landet, kanske till och med 25», såsom alldeles tillräckligt. Kanske skulle emellertid antalet behöfva ökas äfven öfver trettiotalet.

Sådana ekonomiska beräkningar utan en omfattande pröfning förefalla mig emellertid ganska vanskliga, äfven då det är statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, som lemna siffrorna. Det synes mig ytterst sannolikt, att kostnaderna skulle komma att stiga ännu högre.

Men nu frågar jag: när dessa beräkningar äro vanskliga, hvad tror då utskottet? Utskottet svarar på åtskilliga ställen på denna fråga. På sid. 13 i betänkandet citeras med erkännande ett uttryck, som Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 1 fälde år 1894. Det heter der: »För staten medför denna anordning» — d. v. s. den nuvarande — »högre utgifter, speciellt högre resekostnader, än som eljest behöft ifrågakomma.» Det synes tydligt af detta lilla citat, att det tillfälliga utskott, som år 1894 behandlade frågan, ansåg, att man skulle kunna minska kostnaden för inspektionen, derest man inrättade inspektörsbefattningar, hvilkas innehafvare icke finge ha någon bisyssla. Men det finnes andra ställen i det citerade utlåtandet, som ännu kraftigare visa detta. På sid. 18 i sitt betänkande rörande denna fråga säger sålunda 1894 års tillfälliga utskott: »Mot antagandet af ett sådant inspektionssystem, att inspektörerna under den tid, de innehafva sitt uppdrag, odeladt egna sig åt detsamma, har understundom den invändningen blifvit framkastad, att kostnaderna för inspektionen härigenom skulle komma att stiga. Denna invändning synes emellertid utskottet vara alldeles ohållbar. Det är ingalunda af brist på medel, som den nuvarande inspektionen blifvit så litet tillfredsställande. De anslag, som för närvarande äro för ändamålet beviljade, synas tvärtom vara tillräckliga.»

Detta yttrades af 1894 års utskott, hvares mening innevarande års utskott på sid. 13 i betänkandet citerar. Men sedan kommer sistnämnda utskott på ett annat ställe till ett annat resultat. På sid. 19 i det föreliggande betänkandet yttrar sålunda utskottet: »För att den åsyftade reformen skall i sin helhet kunna genomföras, torde nog en höjning af anslaget blifva af nöden, en höjning, som dock, med hänsyn till de stora fördelar, som en fullt effektiv och tidsenlig inspektion skulle tillskynda folkskoleväsendet, ej bör föranleda reformens undanskjutande.»

Det är alltså tydligt, att utskottet år 1899 har lärt sig hvad utskottet år 1894 betecknade såsom en alldeles ohållbar invändning, nemligen att den föreslagna reformen nog kommer att medföra ökade kostnader. Till det redan anförda lägger jag hvad utskottet i det föreliggande betänkandet säger på sid. 15, der det heter: »Att inspektörerna böra, på sätt motionären i sammanhang härmed yrkat, åtnjuta 'fullt skälig aflöning', anser utskottet själfklart.» Men, anser utskottet, Riksdagen, behöfver nog icke skrifuva till Kongl. Maj:t i detta ärende, ty Kongl. Maj:t kommer säkerligen ändå att vidtaga erforderliga åtgärder i nämnda syfte.

Det synes mig, som om utskottet här gifvit ett halft löfte, d. v. s. föreslagit Riksdagen att gifva ett halft löfte, att om blott Kongl. Maj:t vill, i afseende på inspektörernas skyldighet att icke hafva bisysslor, foga sig efter Riksdagens önskan, skall nog Riksdagen gifva de penningar, som Kongl. Maj:t pröfvar erforderliga för detta syftemåls vinnande. Det är, om man så vill säga, ett löfte; men formuleringen är så försigtig, att nog mången har läst det utan att märka hvad som står der på sid. 15. Jag skulle gerna vilja vara med om att Riksdagen anmodade Kongl. Maj:t att sorgfälligt pröfva, på hvad sätt och med hvilken kostnad en reform i den antydda rigtningen skulle kunna genomföras; men jag vill icke vara med om ett sådant halft löfte som detta.

Emellertid behöfver denna fråga ses äfven ur en icke-ekonomisk synpunkt. Den bör också ses ur den synpunkt, som är den viktigaste, nemligen hur man skall få fullt lämpliga personer till det viktiga uppdraget att inspektera folkskolorna. Dertill bidrager icke blott ekonomiens reglerande. Väl är det sant, att ekonomiens reglerande är en mycket viktig faktor. Ty om man icke tillräckligt höjer folkskoleinspektörernas inkomster af sin syssla, är det klart, att dugande män annars egna sig åt andra sysslor, på hvilka de kunna få sin utkomst. Men det är en synnerligen ansträngande och magtpåliggande syssla detta att inspektera lärare och lärjungar och se till, att de, som hafva att bestrida de materiella omsorgerna för skolan, verkligen göra sin skyldighet; och dermed kommer jag till en viktig sak, nemligen att man icke bör begränsa den tillsättande myndighetens rätt att välja inspektörer.

Utskottet talar om, att det behöfves erfarenhet för att rätt sköta det ifrågavarande kallet. Utskottet framhåller i klämman såsom önskvärdt, att till folkskoleinspektörer må förordnas personer med »på erfarenhet hvilande kännedom om folkskoleundervisningen». Der har utskottet något litet afvikit från hvad som förut stått i motsvarande utskottsbetänkanden. Det har nemligen förut hetat: »en på *personlig* erfarenhet grundad kännedom». Ordet »personlig» är nu borta, och det ser ut, som det skulle vara en liten eftergift. Men jag tror icke, att man skall kunna säga, att denna eftergift är tillräcklig. Jag frågar mig: *hvilken* erfarenhet menar man, att de blifvande folkskoleinspektörerna skola hafva om folk-

*Ang. föreslagna reformer med afseende å folkskoleinspektionen.*  
(Forts.)

*Ang. föreslagna reformer med afseende å folkskoleinspektionen.*

(Forts.)

skoleundervisningen? Jag skulle närmast kunna tänka, att man syftade på erfarenhet som lärare i folkskola, och jag tror så mycket mera, att det finnes fog för en sådan föreställning hos mig, då jag ser tillbaka på frågans historia och särskildt på hvad utskottet 1894 anförde till stöd för krafvet på inspektörer med personlig erfarenhet om folkskoleundervisningen. Utskottet anförde nemligen ett yrkande af folkskoleläraremötet i Göteborg år 1893, »att till folkskoleinspektörer böra utses personer med erfarenhet, förvärfvad genom praktisk verksamhet på folkskolans fält». Så vidt jag förstått tolka dessa ord, skulle de betyda, att 1893 års folkskoleläraremöte önskade till inspektörer sådana, som sjelfva varit folkskolelärare. Det synes mig visserligen kunna vara högst förträffligt, att en f. d. folkskolelärare får uppdrag att inspektera folkskolor. Men å andra sidan tror jag, att det icke så synnerligen ofta skall inträffa, att man kan få fullt lämpliga personer för detta kall, som förut tjänstgjort såsom lärare eller såsom praktiskt verksamma på folkskolans fält. Men man kan säga, att i det uttryck, som är i fråga, ligger icke utsagdt, att man i främsta rummet syftar på folkskolelärare, emedan man kan vinna en på erfarenhet hvilande kännedom om folkskoleundervisningen genom att vara ledamot af skolråd och kanske äfven på annat sätt. Men nu frågar jag: Om en för öfrigt lämplig person finnes, som är villig att öfvertaga inspektörskallet, vinner han icke då på en mycket kort tid såsom inspektör en större erfarenhet och kännedom om folkskoleväsendet än en f. d. skolrådsledamot har, blott derför att han varit skolrådsledamot? Och är det då skäl att begränsa rätten att utse personer till folkskoleinspektörer derhän, att man fordrar, att de skola hafva varit folkskolelärare eller skolrådsledamöter? Jag anser detta vara oklokt. Jag anser, att dåvarande statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet hade fullkomligt rätt, då han — såsom anföres på sid. 10 i föreliggande betänkande — år 1894 framhöll svårigheten att få lämpliga folkskoleinspektörer, derest dessa icke finge tagas bland personer, som redan innehade ordinarie anställning, samt att Kongl. Maj:t hittills ansett sig just bland prester, seminarielärare och elementarlärare »lättast kunna träffa personer, som både på grund af sin bildning, sina intressen och beskaffenheten af deras eget kall skulle vara särdeles egnade att lätt nog kunna sätta sig in i folkskolans verksamhet, äfven om de icke personligen och omedelbart utöfvade eller utöfvat folkskolelärarens kall».

Härtill kommer ett enligt min mening mycket angeläget intresse, som också utskottet berört, nemligen att lärare vid folkskolelärareseminarier böra, om de eljest äro lämpliga till inspektörer, jemte sin befattning som lärare tillika vara folkskolelärareinspektörer.

Det är ju tydligt, att sammanhanget emellan deras verksamhet och folkskolans är synnerligen lifligt, och att det är mycket

lämpligt för den, som skall uppfostra blifvande folkskolelärare, att han genom att följa undervisningen i folkskolan alltjemt bevarar en lefvande kännning af barnundervisningen och tillika får anledning att, der så kan behöfvas, rätta sin egen undervisning i seminariet, så att den blir så fruktbringande som möjligt för folkskolan i dess helhet. Detta har också utskottet på sid. 14 erkänt, men så tillägger utskottet, att om man skall vinna det ifrågasvarande målet, få båda befattningarna tydligen icke skötas samtidigt. Således skulle seminarieläraren taga tjänstledighet från seminariet för att under en tid vara folkskoleinspektör. Men dervid uppstår ju den stora svårigheten, att han, när han varit folkskoleinspektör en tid och sedan går tillbaka till undervisningen i seminariet, ganska snart kommer att förlora den omedelbara kännningen af folkskolans lif och derigenom blir sämre stäld som lärare för de blifvande lärarne. Det är olämpligt, att — som det nu sker på många håll — en seminarielärare såsom folkskoleinspektör har så stort distrikt, att det verkligen blir betungande för honom att sköta sitt inspektörsuppdrag. Den rättaste vägen att råda bot för de härigenom uppkommande missförhållandena vore väl, att man gäfvde seminarielärarne mindre inspektionsdistrikt, men alltid såge till, att, der icke någon särskild svårighet genom en sådan anordning skulle inträda, de bland dem, som passa till inspektörer, erhöles förordnande att inspektera ett antal folkskolor.

Utskottet anser (sid. 15), att alla de, som hafva annan ordinarie sysselsättning och blifva förordnade till folkskoleinspektörer, skola hafva tjänstledighet från sin ordinarie befattning. Om jag nu tänker mig en elementarlärare som folkskoleinspektör, vågar jag tro, att han i allmänhet i längden duger bättre såsom folkskoleinspektör, om han jemte det uppdraget får sjelf praktiskt undervisa. Han bevarar genom att sjelf undervisa en klarare blick för undervisningens kraf, än om han under en lång följd af år flyttas bort från den praktiska undervisningen och blott får åhöra andras undervisning. För att hålla sig, så att säga, vaken och kry i sin inspektion och vara praktiskt duglig såsom rådgifvare, är det helt visst för mången synnerligen nödvändigt, att han på detta sätt får undervisa jemte det att han hör andra undervisa.

Dertill kommer en annan omständighet. Om en elementarlärare eller en seminarielärare under en följd af år, t. ex. under 10 eller 15 år, skulle flyttas från sin verksamhet som lärare och blott vara inspektör, skulle han, när han icke längre vore lämplig som folkskoleinspektör, naturligtvis gå tillbaka till den tjänst, från hvilken han haft ledighet. Men hur ofta skulle det icke inträffa, att han icke längre vore lämplig som elementarlärare, efter det att han en 15 år varit borta från elementarundervisningen. Kanske skulle också hänsyn härtill icke sällan göra det svårt nog för vederbörande att icke förnya förordnandet för en folkskoleinspektör, som visat sig icke fullt lämplig för sitt uppdrag.

*Ang. föreslagna reformer med afseende på folkskoleinspektionen.*

(Forts.)

Ang. föreslagna reformer med afseende å folkskoleinspektionen.

(Forts.)

Man skulle således genom den föreslagna anordningen bereda stora svårigheter både för folkskoleinspektionen och för de tjänster, från hvilka folkskoleinspektörerna skulle göras tjänstlediga.

Till sist säges det, att folkskoleinspektörerna skulle hafva så svårt att följa med sin tid, om de icke finge uteslutande egna sig åt detta uppdrag. Jag skall citera utskottets ord i denna sak: »Hvar och en», står det på sid. 16, »som af andra magtpåliggande sysselsättningar hindras härifrån» — nemligen från att odeladt egna tid och krafter åt folkskoleinspektionen — »blir mycket snart efter sin tid och dermed ur stånd att intaga någon ledande ställning inom folkskoleväsendet. Om en sådan ledande ställning det oaktadt anförtros honom, så kan han visserligen i yttre måtto fylla sin plats och upprätthålla sin dermed förbundna auktoritet, men i det väsentliga måste han inom kort komma att känna sig öfverflyglad af dem, hvilkas föresyn och ledare han egentligen borde varit.» — Jag tviflar på att Riksdagen har skäl att göra detta yttrande till sitt. — Men så fortsätter utskottet: »Denna konsekvens af det hittills följda systemet har icke undgått att tilldraga sig uppmärksamhet äfven inom Riksdagen. Då frågan år 1890 var föremål för Riksdagens behandling, yttrade en talare i Andra Kammaren härom: »Inspektionen har icke mäktat att följa med sin tid. Ledningen har, särskildt då det gällt initiativet till reformer på undervisningens område, öfvergått från de styrande till de styrda.» Denne talare i Andra Kammaren, som var så viss om att folkskolans män hafva vuxit inspektörerna öfver hufvudet, att de ha blifvit de ledande, de, som enligt hans yttrande skulle hafva varit de styrda — behöfver jag väl säga, att denne talare var en folkskolelärare? Jag tror dock icke, att folkskolans män i allmänhet skola dela denne talares naiva uppskattning, och utskottet synes mig hvarken 1894 eller 1899 hafva haft fog för att citera detta yttrande såsom innehållande ett giltigt omdöme om folkskolelärare och inspektörer i allmänhet.

På grund af de skäl, jag anført, dels de ekonomiska, att det blir väsentligen dyrare — och der finnes det icke tillräcklig utredning —, dels det, som jag anser vara viktigare, att man icke bör begränsa vederbörande myndigheters rätt att utse den lämpligaste personen till inspektör och icke såsom allmän regel uppställa den fordran, att inspektören för en längre tid skall ryckas från ordinarie befattning, ber jag, herr vice talman, att få yrka afslag så väl å föreliggande utskottsbetänkande som å den i ämnet väckta motionen.

Häruti instämde herrar *Petersson* i Boestad och *Andersson* i Löfhult.

Herr Ernst Carlson: Herr vice talman, mina herrar! Då jag varit ledamot af det utskott, som haft denna fråga under



behandling, och dessutom såsom mångårig ordförande för folkskolestyrelsen i en af rikets större städer haft tillfälle att samla åtskillig erfarenhet i hithörande frågor, anser jag mig böra yttra några ord till bemötande af hvad den föregående ärade talaren anfört.

Jag skall dervid, herr vice talman, icke följa honom i den långgrandiga kriarättning, han under form af en jemförelse mellan utskottets utlåtande af år 1894 och utskottets utlåtande af år 1899 anställt. Detta vore nemligen ett alldeles ofruktbart företag, då de båda utlåtandena gå väsentligen i samma rigtning. Deremot vill jag bestämdt bestrida hans utgångspunkt, då han påstod, att denna fråga är väsentligen af ekonomisk natur. Nej, mina herrar, det är icke så! Frågan är af öfvervägande organisatorisk natur; det är der, vi hafva att söka hennes kärnpunkt, ehuru naturligen det ekonomiska spelar in här som öfverallt.

Nu har emellertid saken af den värde talaren tagits väsentligen från den ekonomiska sidan. Han yttrade, att om man går så till väga, som utskottet förordar, måste inspektörsarfvodena stiga, och han påstod, att det vore ytterst vanskligt att göra sådana beräkningar, som statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet vid ett anförande här i kammaren år 1894 framställt. Vidare påstod han, att utskottet gifvit ett halft löfte på sid. 19 i betänkandet, då utskottet der yttrar, att »för att den åsyftade reformen skall i sin helhet kunna genomföras, torde nog en höjning af anslaget blifva af nöden, en höjning, som dock med hänsyn till de stora fördelar, som en fullt effektiv och tidsenlig inspektion skulle tillskynda folkskoleväsendet, ej bör föranleda reformens undanskjutande.»

Det må vara med »det halfva löftet» hur det vill, så tror jag dock, mina herrar, att utskottet träffat det rätta, då det strax ofvanför det citerade stället i betänkandet framhållit, att *åtskilliga förbättringar* i hittillsvarande inspektionsförhållanden kunna vinnas redan inom ramen af det nuvarande anslaget, och i klämman talas endast om att »i allmänhet», d. v. s. så långt sig tills vidare göra låter, tillämpa de nu ifrågasatta bestämmelserna. Vill man åter i *sin helhet* genomföra den grundsatsen, att inspektörerna skola uteslutande egna sig åt sitt kall och att det endast skall vara pedagogiskt insigtsfulla och på folkskolans område erfarne män, som skola kallas till sådana platser, då tror jag visst, att en höjning af anslaget blifver nödvändig. Men utskottets yttrande härom innebär icke något farligt löfte; ty innan en så djupt ingripande reform kan genomföras, måste frågan å nyo blifva föremål för Riksdagens pröfning. Jag menar därför, att man i det afseendet icke i otid behöfver hysa betänkligheter. De ungefärliga gränserna för den i förhållande till det viktiga ändamålet ganska måttliga summa, det i så fall kunde röra sig om, finnas för öfrigt uppdragna i ecklesiastikministerns i utskottsbetänkandet anförda yttrande af år 1894, hvilket yttrande är stödt på goda och lätt kontrollerbara grunder.

Ang. föreslagna reformer med afseende å folkskoleinspektionen.

(Forts.)

Ang. föreslagna reformer med afseende å folkskoleinspektionen.

(Forts.)

Talaren antydde vidare, att en sak af vigt vore äfven att söka få de bästa inspektörerna. Ja, mina herrar, detta är icke endast viktigt, utan rent af det viktigaste momentet af frågan. Han sade ock, att om man vill ha det bästa möjliga i den vägen, bör man icke begränsa rätten att välja inspektörer. Men det är just hvad man i viss mån bör göra; ty eljest kan det lätt hända, att man väljer orätt. Den ärade talaren höll emellertid före, att erfarenheten icke vore någon så särdeles viktig faktor, när det är fråga om val af inspektör; den kunde komma efteråt. Jag vill deremot påstå, att erfarenhet redan från början är en af de allra viktigaste förutsättningarna hos en duglig inspektör. Men denna erfarenhet behöfver icke nödvändigt vara inhemtad genom undervisning i folkskolan; den kan, såsom utskottet antydt, äfven vinnas på annat sätt, t. ex. såsom medlem af eller ordförande i skolrådet. Att en sådan erfarenhet af hvad folkskolan är och huru den verkar är en högst viktig faktor för en inspektör, redan när han träder in i sin verksamhet, det tror jag skall bli svårt att på allvar förneka.

Vidare yttrades, att man, om valet vore fritt, lätt nog skulle finna lämpliga personer, som vore villiga att åtaga sig uppdraget, och att de sedan på kort tid kunde sätta sig in i sina nya göromål. Det tror jag visst, att man lätteligen skulle finna härtill »villiga» personer; ty det lär nog vara många, som betrakta det såsom en lämplig biförtjenst att blifva folkskoleinspektörer. Men huruvida sådana personer blefve de för uppdraget lämpligaste, det tillåter jag mig att starkt betvifla.

Den ärade talaren ordade också åtskilligt om huru det, om den ifrågasatta reformen genomfördes, skulle gå med seminarielärare, som anställdes såsom folkskoleinspektörer; han ansåg det nemligen vara särdeles lämpligt, att sådana lärare vid sidan af sitt lärarekall tillika kunde vara inspektörer. Detta har utskottet bestridit och i stället påstått, att om seminarielärare utses till inspektörer — hvilket i många fall torde finnas lämpligt — så böra de under den tid, de äro inspektörer, vara tjänstlediga från sin innehafvande befattning som seminarielärare. Eljest komma de i den svåra belägenheten att vara tvungna att tjena två herrar, och då veta vi, huru det går. Den ena tjänsten får ovilkorligen sitta emellan, och naturligen i första hand den, som af vederbörande måste anses som den ringare, den, som är bisyssla, d. v. s. inspektörstjänsten.

Härefter skall jag emellertid be att få yttra ett par ord äfven om sakens organisatoriska sida.

Ser jag saken historiskt — såsom jag har en viss förkärlek att göra — förhåller det sig så, att ända sedan år 1861, när folkskoleinspektionen först inrättades, har denna institution varit föremål för klagomål från olika håll. Också har i Riksdagen väckts förslag att förbättra densamma åren 1862, 1874, 1886, 1890

och 1894. Jag skall icke trötta herrarna med att närmare ingå på dessa förslag, hvilka finnas relaterade i utskottsbetänkandet; jag vill endast i korthet påpeka, att de väsentligen gått i samma riktning, som utskottet nu förordat. Dessa många olika förslag, som delvis vunnit Riksdagens erkännande, visa tydligt nog, att det måste vara något sjukt i institutionen. Denna underkastades också en skarp granskning af statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, då frågan var före år 1891, och herrarne återfinna hans yttrande här i betänkandet, hvadan jag icke skall upptaga tiden med att uppläsa det.

*Ang. föreslagna reformer med afseende å folkskoleinspektionen.*  
(Forts.)

Andra Kammaren fattade också vid 1894 års riksdag, liksom Riksdagen gjort redan tjugu år tidigare, beslut att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om reformer just af den art, som här är föreslaget. När nu inspektörer sista gången förordnades för sexårsperioden 1899—1904, har visserligen af regeringen ett steg blifvit taget i den riktning, som kammaren önskat. Men det steget var icke stort nog, och utskottet har därför ansett, att det kunde vara nyttigt att ytterligare erinra om samma önskan, då saken i år af en motionär å nyo blifvit bragt på tal.

Hvad beträffar de klagomål, som framstälts i fråga om folkskoleinspektionen, hafva dessa afsett, dels att inspektörsbefattningarna gjorts till bisysslor och sålunda fått sitta emellan för andra syften, dels ock att inspektörerna i åtskilliga fall icke haft tillräcklig erfarenhet för att uppträda som ledare på folkskolans område. I detta hänseende vill jag nämna, att det ingalunda — såsom den ärade representanten för Örebro nyss lät påskina — kan anses som någonting obefogadt eller oerhördt, att år 1894 under diskussionen här i kammaren angående denna fråga det yttrandet faldes, att inspektörerna icke vore mäktiga att följa med sin tid, särskildt då det gält initiativet till reformer på undervisningsområde, ett yttrande, hvilket flere inspektörer, som vilja vara upprigtiga, sjelfva instämma uti och som jag hört från deras egna läppar. Detta beror, hvad mången inspektör beträffar, icke på någon oförmåga, utan helt enkelt derpå, att inspektionen för närvarande är olämpligt organiserad.

Att märka är vidare, att folkskoleinspektionen numera inträd i ett nytt skede. Under dess första tid var det folkskolans *yttre förhållanden*: anskaffande af lämpliga lokaler, undervisningsmateriel, ökning af lärarepersonalen o. s. v., som förnämligast var och måste vara föremål för inspektörernas uppmärksamhet. Nu deremot, sedan detta är till väsentliga delar undangjort, har hufvudföremålet för inspektörernas uppmärksamhet blifvit utvecklingen af folkskolans *inre lif*: höjandet af undervisningen, tillgodoseendet af skolans uppgift att vara verkligt uppfostrande, hennes sättande i förbindelse med hemmen, så att hon i sann mening må blifva en folkuppfostringsanstalt. Det är tydligt, att detta senare arbete

*Ang. föreslagna reformer med afseende å folkskoleinspektionen.*

(Forts.)

kräfer en mycket mera ingående och en mycket mera personlig erfarenhet af folkskolans behof och brister än det förstnämnda.

Slutligen bör äfven uppmärksammas, att det nuvarande systemet för inspektionen är särdeles kostsamt, emedan inspektörerna resa allt för mycket i förhållande till den nytta, resorna medföra. När de nemligen jemte inspektörstjensten hafva en annan syssla, måste de ofta fara ut på korta inspektioner och så tillbaka igen, en oegentlighet, hvartill för öfrigt det gällande aflönings sättet med hufvudvigten lagd på rese- och traktamentsersättningen, kan sägas direkt inbjuda. Häraf blir naturligen följden, att reseräkningarna stiga vida högre, än de eljest behöfde göra.

Frågan är nu, huru man bäst skall kunna afhjelpa de öfverklagade bristerna. Motionären har föreslagit trenne utvägar, och af dessa har utskottet godkänt tvenne. Deremot har utskottet icke velat gå med på den tredje af hans utvägar, den nemligen, att en särskild resplan skulle utarbetas och af vederbörande myndighet fastställas. Denna utväg har förkastats, dels därför, att inspektören, om han verkligen är lämplig för sitt kall, sjelf bäst torde vara i stånd att uppgöra och äfven, der så kräves, modifiera en sådan plan, dels ock därför, att det skulle motverka ändamålet med inspektionen, om resplanen blefve på förhand känd och man sålunda kunde beräkna, när inspektören vore att förvänta till en viss ort.

Hvad de båda andra utvägarne beträffar, nemligen att till inspektörer företrädesvis borde utses sådana personer, som odeladt kunde egna sig åt inspektörsverksamheten, och som derjemte hade tillräcklig pedagogisk insigt och erfarenhet af folkskolans lif och verksamhet, så har utskottet biträdt dessa grundsatser. Och det har der vid lag icke gjort annat än i det väsentliga ställt sig på samma ståndpunkt, som Andra Kammaren intog år 1894.

Jag hoppas således, att denna kammare, som alltid visat sig mån om att främja folkskoleundervisningens sak, hvilken vi måste vårda som en ögonsten, om vi vilja höja och utveckla vår nationella kultur, måtte utan några småaktiga ekonomiska hänsyn uttala sig för de viktiga organisatoriska grundsatser, som af motionären och utskottet framhållits.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Sörnäs: Jag har begärt ordet för att uttrycka mitt hjertliga tack till utskottet för dess välvilliga behandling af min motion i förevarande ämne. Utskottet har visserligen — såsom den siste ärade talaren angaf — icke helt och hållet bifallit motionen, men det har förebragt sådana skäl, att jag för min del icke nu vill bestrida desamma, utan är nöjd med det beslut, hvar till utskottet kommit. För öfrigt har den siste ärade talaren så väl försvarat utskottet, att der vid lag ej någonting från min sida kan vara att tillägga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets nu föreliggande förslag.

Herr Lundell: Det har talats om att det väckt missnöje, att folkskoleinspektörerna jemte sina uppdrag att vara inspektörer innehaft äfven andra befattningar, och man har sagt, att deras inspektionsuppdrag derigenom blifvit försummade. Jag skall omtala en alldeles motsatt erfarenhet från Kalmar stift. För att åstadkomma en verksammare folkskoleinspektion, beviljade landstinget till densamma ett anslag af 2,000 kronor, på det att den person, som erhöle uppdraget att vara folkskoleinspektör, skulle uteslutande kunna egna sig åt detta uppdrag. Men det dröjde icke länge, förrän man kom till den erfarenheten, att aldrig hade skolinspektionen skötts sämre, än då det var en särskild person, som ensamt skulle egna sig åt inspektionen. Personen innehade denna befattning fyra å fem år, men vid hvart enda landsting väcktes motioner om att detta anslag skulle indragas, och klagomål kommo från alla möjliga håll öfver att inspektionen sköttes mycket olämpligt. Personen i fråga var antagligen icke lämplig för detta uppdrag. Sedan han blifvit inspektör under sådana omständigheter, kunde man emellertid icke lätt blifva fri från honom, förrän han slutligen begärde entledigande på grund deraf, att i tidningarna och från en massa håll klagomål framstälts öfver hans sätt att sköta befattningen. Sedan dess hafva vi haft inspektörer, som varit dels seminarielärare, dels prester, hvilka alla haft små distrikt, och hvar och en af dem har fått det allmänna erkännande, att han skött sitt inspektionsuppdrag på ett utmärkt sätt. Jag fruktar därför, att det alldeles säkert skulle blifva större kostnader, om man skulle tillsätta inspektörer, som icke hade någon annan befattning, och att det är mycket osäkert, om det derigenom blir bättre inspektion.

Jag skall alltså be att få instämma i herr Sahlins yrkande.

Herr Sahlin: Jag ber att få säga några ord till gemäle och skall åtminstone icke nu göra mig förtjent af den förebråelse, som herr Ernst Carlson äfven i dag gifvit mig, nemligen att jag varit »långrandig». Jag skall till bemötande upptaga endast tre punkter i hans anförande.

Den ärade talaren på göteborgsbanken säger, att man bör begränsa möjligheten att välja folkskoleinspektörer, ty eljest skulle vederbörande kanske välja olämpliga personer. Om det — såsom jag tror — ligger mycket mera vigt på folkskoleinspektörens personlighet än på de kunskaper angående folkskolan, som han för med sig till sitt uppdrag, är det ändå en betänklig sak att genom lag eller genom en skrifvelse till Kongl. Maj:t eller på hvad sätt det vara må försöka begränsa möjligheten att välja folkskoleinspektörer till en viss klass, ty är det redan nu svårt att finna tillräckligt många verkligen lämpliga personer för detta kall, blir det

*Ang. föreslagna reformer med afseende å folkskoleinspektionen.*

(Forts.)

Ang. föreslagna reformer med afseende å folkskoleinspektionen.  
(Forts.)

naturligtvis ännu svårare att finna sådana personer, om man skarpt begränsar det område, inom hvilket de skola väljas, helst om man tillika fordrar, att de utsedde i allmänhet skola göra sig fullt lediga från sin ordinarie tjänstebefattning.

Vidare sade den ärade talaren på göteborgsbanken, att det är ett hufvudändamål för folkskoleinspektionen att göra skolan till en verklig folkuppfostringsanstalt. Jag frågar då gent emot honom, om folkskolan hittills har skött sig så, att den icke sökt vara och verkligen varit en folkuppfostringsanstalt. Är det icke tvärtom så, att vi i vårt land under de gångna åren af folkskolans lif kunnat glädja oss åt en sådan framgång på detta område, att man, när folkskolan inrättades, knappast kunnat drömma om att den skulle utveckla sig så väl? Jag vet icke någon utveckling på det pedagogiska området, som synes mig så glädjande och så ingripande som just folkskoleväsendets utveckling, och ändå har denna utveckling fortgått under ledning af eller åtminstone under inseende af dessa dåliga inspektörer, som haft bisysslor.

Slutligen sade den ärade talaren på göteborgsbanken, att utskottet nu yrkat ungefär detsamma som år 1894. Ja, det är i det närmaste alldeles detsamma, som utskottet då yrkade och Andra Kammaren utan diskussion beslöt, men med den lilla skillnaden i utskottets uppfattning, att utskottet — såsom jag visat — år 1894 bestämdt trodde, att kostnaderna för folkskoleinspektionen genom denna åtgärd skulle kunna nedbringas, medan utskottet nu deremot är öfvertygad om att kostnaderna skola komma att stiga. Och jag är ganska viss om, att äfven I, mina herrar, om I sätten eder fullt in i frågan, skolen finna, att kostnaderna komma att stiga. Jag tror, att de skola komma att stiga mer, än statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet enligt det anförda yttrandet år 1894 ansåg, och mer, än utskottet 1899 anser; jag tror, att detta är vägen att få utgifterna för folkskoleinspektionen att stiga ganska betydligt. Ehuru jag för min del icke har så synnerligen emot att kostnaderna ökas, om det behöfves för en tillfredsställande inspektion, anser jag likväl, att man, om den nuvarande anordningen af inspektionen skulle befinnas olämplig, först bör undersöka, på hvad sätt och för hvilken kostnad man skall få inspektionen bäst ordnad, och, om man sedan anser den efter omsorgsfull utredning föreslagna anordningen lämplig, besluta densamma och bevilja de erforderliga medlen. Men att nu besluta den föreslagna anordningen utan hänsyn till kostnaderna, förefaller mig oklokt.

Herr Hammarlund: Den föregående talaren har gjort sig mycken möda med att söka visa skillnaden mellan utskottets utlåtanden år 1894 och år 1899. Den, som uppmärksamt genomläser utlåtandet, skall emellertid finna en helt naturlig förklaring till den mycket oväsentliga skillnaden i motiveringen.

Utskottet har stödt sig på auktoriteter, som jag hoppas, att den föregående talaren icke skall jäfva, nemligen på uttalanden af tvenne ecklesiastikministrar.

Den 23 april 1891 yttrade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet här i kammaren på tal om folkskoleinspektörerna: »Skola dessa fortfarande tagas, hvarifrån man bäst kan, dels från presterskapet, som blott kan egna en ringa tid åt förrättandet af inspektionerna, och dels från seminarierna och skolorna, af personer, som förr eller senare måste gå tillbaka till sina kall, så har man allt skäl att frukta, att inspektionen, som till en början fullgjorde sitt åliggande förträffligt, så länge det egentligen var fråga om att tillse, det alla yttre behof för folkskolan blefvo tillgodosedda, nu icke skulle kunna åstadkomma det väsentligaste, hvilket är att tillse, det folkskolans barn verkligen på bästa sätt blifva undervisade — och detta måtte väl vara det högsta målet.

*Ang. föreslagna reformer med afseende å folkskoleinspektionen.*  
(Forts.)

Man har sagt, att detta skulle åstadkomma större kostnader, och man har gjort upp kalkyler för att bevisa detta. Jag kan icke förstå detta, ty få vi personer, som helt och hållet egna sig åt denna befattning, så är det gifvet, att deras distrikt måste blifva större. Vi hafva redan två personer, som hafva så stora distrikt, att hvartdera nästan omfattar ett län. Vi hafva ett sådant i Skara och ett i Göteborgs stift. Dessa personer hinna med sina göromål på den grund, att de fått tjänstledighet och därför helt och hållet kunna egna sig åt inspektionerna. Om nu flera mindre distrikt sammansloges, är anledning att antaga, det vi skulle kunna nedsätta de nuvarande inspektörernas antal till hälften; och i så fall borde också reseräkningarna ställa sig derefter och likaså dagtraktamentena. Utgifterna måste på detta vis sjunka, och jag trodde icke, att Riksdagen kunde hafva något särskildt deremot.

Man har sagt, att de stora reseräkningarna skulle bero på att de nuvarande inspektörerna hafva så mycket att göra med andra tjensteåligganden, att de behöfva resa fram och tillbaka planlöst. Det är sant; men *det* är icke fulla sanningen. Den måste sökas i denna idkeliga och oförståndiga inspektion, som mångenstädes skett, då inspektören reser utan egentligt ärende, då han till och med har så litet reda på sig, att han kommit på inspektionen, då skolan redan slutat, men reseräkningen — den uteblifver ändock icke. Det är helt visst detta oförståndiga och idkeliga inspekterande, som framför allt vållat större delen af den högre siffra, till hvilken reseräkningarna gått. Det är härpå man bör fästa uppmärksamhet.»

Jag hemställer, om icke, med en dylik kritik för ögonen från högsta vederbörande, utskottet år 1894 hade fullt fog att komma med det uttalande och den motivering, som det då gjorde.

Men år 1894 var det en annan chef för ecklesiastikdepartementet, och denne ansåg, att efter en reform kostnaderna icke skulle

Ang. föreslagna reformer med afseende å folkskoleinspektionen.

(Forts.)

stanna vid det nuvarande anslaget, 95,000 kronor, utan han kom upp till en kostnad utaf 137,000 kronor eller, efter en annan beräkning, 112,500 kronor. Utskottet har nu sagt: »Ja, låt så vara, att det verkligen skulle kosta så mycket, som chefen för ecklesiastikdepartementet år 1894 beräknade, hvad betyder det, om man dermed kan vinna en verklig fackmannainspektion på det föreliggande området?» Det är denna eftergift, utskottet har gjort, och jag föreställer mig, att ej ens den föregående ärade talaren skall jäfva de auktoriteter, som jag här tillåtit mig att citera.

Med stöd af hvad utskottet anfört tillåter jag mig hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Mårdäng: Då jag i utskottet varit med om att tillstyrka detta af en talare här kallade okloka beslutet, skall jag med några få ord angifva skälet därför.

Under förhandlingarna i utskottet så väl nu som år 1894 har jag nemligen kommit till den uppfattningen, att någonting bör göras i detta hänseende.

Den förste ärade talaren framhöll särskildt de ekonomiska skälen för afslagsyrkandet, därför att — som jag förmodar — han vet, att denna kammare är mycket betänksam, när det gäller att skrifva till Kongl. Maj:t om något, som medför kostnad, och jag gifver honom rätt deruti, och medgifver, att det är riktigt resonerad. Men jag hemställer till den ärade talaren, om denna kammare verkligen, när det gällt skolfrågor, visat sig så njugg, att man kan säga, att den skulle draga sig för att gifva ett halft löfte om att, när det behöfves för att åstadkomma en mera verksam inspektion i hela riket, vara med om att höja anslaget till densamma. För min del vill jag uttala den mening, att, om man anser denna reform vara så litet värd, att det ej är skäl att offra några tusen kronor på den, man då må låta frågan falla så godt först som sist; men det vill icke jag vara med om att besluta.

Den förste ärade talaren anförde gent emot det, som utskottet sagt, åtskilligt, som jag ej alls begriper.

Så sade han, att lärarne vid seminarierna skulle blifva sämre genom att en längre tid egna sig åt folkskoleinspektion. Ja, jag undrar verkligen, om det ej är mera egnadt att försämra lärarne, om de, såsom i åtskilliga fall, dem jag känner till, skola ena dagen egna sig åt seminariet och den andra åt folkskoleinspektion ute i bygderna. Jag undrar, som sagdt, om ej detta borde verka än mera försämrande, om nemligen en försämring ovilkorligen blir följden af sysslande med folkskoleinspektion — något, som jag dock för min del icke tror.

På samma sätt skulle, enligt hvad denne talare sade, lärarne vid de allmänna läroverken förlora lusten och förmågan att undervisa andra genom att ideligen under en längre tid höra andra undervisa.



Ja, skulle så vara, så har ju Kongl. Maj:t begått en faute, kan man säga, genom att tillsätta alla de inspektörer, som redan finnas och som ju hafva till hufvudsyssla just att inspektera folkskolor. Men det vill väl ändock hvarken den ärade talaren eller någon annan påstå. Konseqvensen af hans yttrande synes mig emellertid blifva denna.

Herr vice talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Ernst Carlson: Herr vice talman, mina herrar! Endast ett par ord till svar å hvad sist yttrades af den ärade representanten för Örebro.

Denne ordade åtskilligt om personlighetens stora betydelse; att vid valet af inspektörer hänsyn dertill bör tagas och vara den afgörande synpunkten, medger jag gerna. Men just för att personligheten må komma till sin fulla rätt, är det nödvändigt först och främst att den har en bakgrund af erfarenhet just på det område, der den skall verka, och vidare att den får tillräckligt spelrum, med andra ord att vederbörande kan med hela sin kraft, odeladt egna sig åt verksamheten i fråga. Detta bekräftas till fullo af den erfarenhet, som kan hemtas från anordningen af inspektionen i de större och medelstora städerna. Der har man nemligen inspektörer, som uteslutande egna sig åt sin inspektionsverksamhet, och jag vågar påstå, att detta i ej ringa mån bidragit att derstädes lyfta folkskoleväsendet till betydande höjd.

Den ärade talaren yttrade vidare, att folkskolan långt före detta blifvit och redan vore en folkuppfostringsanstalt. Jag instämmer gerna häri. Men vi, som önska att folkskolan ytterligare skall gå framåt sätta målet högre; vi vilja, att hon skall nå fram ännu närmare det ideal, hon uppställt för sig, nemligen att blifva icke allenast en undervisningsanstalt, utan äfven och framför allt en uppfostrande skola för folket. Jag betonade detta redan i mitt förra yttrande, då jag sade, att förr voro de yttre förutsättningarna för skolans verksamhet det mål, hvarpå inspektörerna hufvudsakligen hade att rigta sin verksamhet, medan åter utvecklingen af skolans inre lif — att söka fördjupa, ej att vidga undervisningen, att göra den lämpligare för barnen och verkligt uppfostrande, så att hem och skola samverka till karakterens utbildning och till att af de unge dana dugande samhällsmedlemmar, — måste vara det förnämsta målet för deras sträfvanden i våra dagar.

Att verkliga brister i inspektionen förefinnas, framgår väl, bland mycket annat, ganska tydligt af den obestridda uppgiften å sid. 4 i betänkandet, att en inspektör i en viss landsort på samma dag rest omkring till sex olika skolor för att inspektera. Och detta exempel står ej enstaka. Huru skall väl under sådana förhållanden föreskriften i mom. 3 af instruktionen för rikets folkskoleinspektörer den 10 dec. 1892 kunna efterlefvas, att inspektören vid besöken i skolorna bör taga noggrann kännedom om anordningen

*Ang. föreslagna reformer med afseende å folkskoleinspektionen.*  
(Forts.)

af skolan och läroplanen, undervisningen och ordningen, vården om barnens seder, sundhetsförhållanden m. m.? Jag endast frågar!

Slutligen vill jag uttala min förhoppning, att kammaren ej måtte taga hänsyn till de ekonomiska skrämnskott, som här af-fyrats, att kostnaderna för inspektionen genom den ifrågasatta ändringen skulle stiga oerhördt. De grundsatser, som i utskotts-betänkandet framstälts, äro ju väsentligen organisatoriska och låta sig till en god del tillämpas redan inom ramen af de nu betingade kostnaderna för inspektionen, så att Kongl. Maj:t för att följa dem ej behöfver derom höra Riksdagen. Skola åter dessa grundsatser genomföras till botten och folkskoleinspektionen fullständigt om-organiseras, då komma visserligen kostnaderna, såsom redan är påpekadt, att stiga. Men detta är en framtidsfråga, och då tiden för dess lösning kommer, lär Kongl. Maj:t ej kunna undgå att underställa frågan Riksdagens pröfning, hvadan kammaren har afgörandet af kostnadsfrågan alldeles i sin hand.

I dessa dagar, då vi villigt offrat millioner för stärkande af rikets försvar — en i min mening välbetäckt åtgärd — skola vi väl ej visa oss ängsliga för att, då det gäller en vigtig inre reform, ge ut några tusental kronor. Jag hoppas alltså, herr vice talman, att Andra Kammaren icke på lösa grunder skall låta skrämma sig att frånträda de sunda och för folkskolans framtida utveckling betydelsefulla organisatoriska principer, som kammaren redan för fem år sedan uttalat sig för.

Herr Grundell: Ehuru jag icke anmält någon reservation mot utskottets betänkande, har jag dock för min del i åtskilliga punkter hyst tvifvelsmål om det berättigade i hvad utskottet här föreslagit. För tillfället skall jag inskränka mig till att påpeka en punkt, som synes mig betänklig, nemligen den, att dessa inspektörer skulle under den tid, de skötte sitt kall, odeladt egna sig deråt. Jag fäster mig då särskildt vid en kategori af dessa inspektörer, nemligen dem, som kunna tänkas blifva valda ur seminarielärarnes krets. Man tycker väl då, att äfven dessa herrar borde under den tid, de innehade inspektionsuppdraget, odeladt egna sig deråt. Men tänker man sig närmare in i saken, finnas dock vigtiga skäl, som tala för att dessa inspekterande seminarie-lärare borde jemnsides med sin seminarieverksamhet hafva ett litet inspektionsområde. Det synes mig vara en sanning, som något hvar borde inse, att de, som hafva att undervisa landets blifvande folkskolelärare, böra alltjemt stå i lefvande förbindelse med folkskolan och ega en på erfarenhet grundad kännedom om alla folkskolas förhållanden och behof. Det synes mig ock, som om en sådan anordning skulle kunna utan allt för stor svårighet åstadkommas, om dessa seminarielärare finge sig anvisadt ett helt litet inspektionsområde i närheten af platsen för deras egentliga verksamhet, så litet, att de kunde sköta det med en dags ledighet i

veckan från seminariegöromålen jemte den ledighetstid, som bjudes dem under ferierna. Ty det är att märka, att seminariernas ferietid icke alldeles sammanfaller med folkskolans.

Jag tror äfven, att, om en seminarielärare under sin inspektionstid skulle vara helt och hållet tjänstledig, den olägenheten skulle uppstå, att seminarieundervisningen icke finge något gagn af den erfarenhet, som han inhemtat på folkskoleväsendets område. Derjemte uppstår en annan svårighet, som icke är så obetydlig, nemligen att den vikarie, som vore nybörjare på undervisnings området vid ett seminarium, finge leda de viktiga praktiska öfningarna.

Af dessa och andra skäl synes det mig välbetänkt, om man icke strängt komme att hålla på denna grundsats rörande de inspektörer, som hädanefter komma att väljas från seminariekretsar.

För öfrigt har jag intet yrkande att göra.

Herr Sjö: Då jag icke hört något klander öfver den nuvarande folkskoleinspektionen och ej heller vet något annat, än att denna fungerar rätt bra, som den för närvarande gör, vet jag sannerligen icke, hvarför vi här nu skola behöfva skrifva till Kongl. Maj:t om något nytt i detta hänseende. Och om vi nu skulle göra detta, är jag alldeles förvissad derom, att vi i dessa folkskoleinspektörer skulle få en ny tjänstemannacorps, hvilken ej skulle komma att kosta hvad nu är förhållandet, utan helt säkert dubbelt så mycket. Dertill kommer, att vi alldeles säkert finge pensionera dessa herrar, och jag befarar också, att, då de icke skulle hafva någon annan sysselsättning än folkskoleinspektionen, de blefve alldeles för ensidiga, och att de såge sakerna från en helt annan synpunkt, än hvad de rätteligen borde göra.

Det är af hänsyn till hvad jag nu anfört, som jag yrkar afslag på det föreliggande betänkandet.

Med herr Sjö förenade sig herrar *Sjöberg, Zakrisson* och *Bengtsson* i Häradsköp.

Herr Hammarlund: Den föregående talaren förklarade, att han visste ej annat, än att folkskoleinspektionen fungerade väl. Jag antager, att han då särskildt tänkte på inspektionen inom sin hemort; och i så fall får jag då en ytterligare anledning att yrka bifall till utskottets hemställan. Ty i Vexjö stift är folkskoleinspektionen just ordnad på det sätt, utskottet tänkt sig. Der är det nemligen, om man undantager ett enda litet kontrakt, blott *en* folkskoleinspektör, och denne egnar sig *uteslutande* åt inspektionen. Denne inspektör har erhållit befattningen först efter det han såsom folkskoleinspektör i en stad förskaffat sig, såsom det i utskottets »kläm» heter, en »på erfarenhet hvilande kännedom om folkskoleundervisningen». När alltså Vexjö stift redan fått förhållandena

*Ang. föreslagna reformer med afseende å folkskoleinspektionen.*  
(Forts.)

*Ang. föreslagna reformer med afseende å folkskoleinspektionen.*

(Forts.)

ordnade alldeles på det sätt, utskottet föreslagit, finner jag det ganska naturligt, att den föregående talaren är nöjd och belåten. Men är han nöjd och belåten, bör han ej söka lägga hinder i vägen för att äfven i andra delar af landet saken blir ordnad lika utmärkt som i hans hemtrakt.

Herr Petersson i Fräntorp: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag. Att icke den nuvarande folkskoleinspektionen är tillfredsställande, bevisas bäst deraf, att vi fått bevilja ett anslag till resestipendier åt folkskolelärare, för att de skola inhemta bättre kunskap i skolfrågor. Detta bevisar bäst, att folkskoleinspektionen för närvarande icke är tillfredsställande.

Herr Andersson i Löfhult: Jag skall be att få yttra några ord i denna fråga. Jag känner ej folkskoleinspektionen i andra län än i Kronobergs län. Men der är man nöjd. Af de personer, som skött denna befattning, ha de flesta haft andra befattningar bredvid. Jag kan ej annat förstå, än att, om man till folkskoleinspektörer skall hafva personer, som ensamt hafva denna syssla, man måste aflöna dem så hyggligt, att de kunna lefva deraf och företaga sina tjänsteresor; men om man tager till folkskoleinspektörer sådana personer, som derjemte hafva annan befattning, såsom prester m. fl., behöfva ej kostnaderna uppgå till så stora belopp.

Det har sagts, att genom ett bifall till det föreliggande förslaget det skulle blifva ett mindre antal folkskoleinspektörer, än som nu är fallet, hvarigenom reseräkningarna, öfver hvilka man klagat, skulle bli mindre. Men jag ber att få påpeka, att om distriktet blefve större, skulle kostnaden i detta afseende ej minskas.

Denna sak är helt enkelt en penningfråga. Man vill, såsom den föregående talaren här bredvid framhöll, skapa en helt ny tjänstemannaklass, som man först måste aflöna och sedan pensionera.

Herr talman! Jag ber att få yrka afslag å så väl motionen som å utskottets betänkande.

Herr Rydberg: Herr talman, mina herrar! Då jag i allo ansluter mig till den åsigt, som herr Sjö i denna fråga uttalat, ber jag att få förena mig i det af honom framställda yrkandet om afslag på utskottets hemställan.

Herr Hammarlund: Med anledning af hvad den senaste talaren på kronobergsbanken yttrade, ber jag att få meddela, att det verkliga förhåller sig så, att i hela Vexjö stift, med undantag af ett enda kontrakt, finnes blott en folkskoleinspektör, och att denne *uteslutande* egnar sig åt detta uppdrag. Det är, såsom kammaren finner, der nere ordnad på det sätt, som utskottet har önskat; och det är sålunda ganska naturligt, att talarne från den trakten

känna sig belättna. Och just deri, att de känna sig belättna, finner jag ett ytterligare stöd för att utskottet har rätt i sin framställning.

Den person, som sedan sex år tillbaka så godt som helt egnar sig åt folkskoleinspektionen i Vexjö stift, åtnjuter ett årligt arvode af 1,750 kronor, hvilket visar, att kostnaderna kunna hållas inom mycket måttliga gränser.

Ang. föreslagna reformer med afseende å folkskoleinspektionen.  
(Forts.)

Herr Sahlin: Ja, men tro herrarne, att denne inspektör i Vexjö stift af sin befattning endast har en inkomst af 1,750 kronor, och att man i regel kan få en verkligt god folkskoleinspektör för 1,750 kronor? Det tror icke jag.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne afslutad. Derunder hade yrkats *dels* bifall till utskottets hemställan, *dels* ock afslag å så väl nämnda hemställan som den i ämnet väckta motionen. Herr vice talmannen, som nu till proposition upptog berörda yrkanden, fann förstnämnda yrkande vara med öfvervägande ja besvaradt. Men som votering begärdes, skedde nu uppsättning och justering af följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens första tillfälliga utskott hemställt i förevarande utlåtande n:o 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit så väl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utföll med 65 ja, men 86 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverenstämmelse med nej-propositionen.

#### § 4.

Justerades protokollsutdrag.

#### § 5.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 12, i anledning af väckta motioner i fråga om ändring i bestämmelserna om de ständiga utskottens sammansättning m. m.;

statsutskottets utlåtanden:

n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

n:o 73, med anledning af en inom Andra Kammaren väckt motion, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t ville inleda förhandlingar om aftal mellan Sverige, Norge och Danmark rörande en samfärd deklARATION till öfriga magter, hvori de skandinaviska staterna förklara sig för principiellt och permanent neutrala;

n:o 74, i anledning af dels Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjette hufvudtiteln gjorda framställning om anslag till aflöningar och öfriga utgifter vid Ultuna landbruksinstitut, dels ock Kongl. Maj:ts proposition angående slutlig organisation af nämnda institut;

n:o 75, angående Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde hufvudtiteln gjorda framställning om anslag för till- och ombyggnader m. m. vid akademiska sjukhuset i Upsala; och

n:o 76, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ett till allmänna läroverket i Kalmar beviljad lån;

bankoutskottets memorial:

n:o 12, angående beviljande af byggnadsanslag för riksbankens kontor i Halmstad, Kristianstad, Falun och Luleå; och

n:o 13, angående väckta förslag om ändringar i bankoreglementet och aflöningsstaten;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 55, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående registrering af jemväl andra föreningar än sådana, som hafva ekonomisk verksamhet till sin uppgift;

n:o 56, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående inskränkning i aktiebolags rätt till förvärf af fastighet å landet; och

n:o 57, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till ändring i och tillägg till vissa delar af gällande sjölag;

särskilda utskottets utlåtande n:o 1, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag angående civile tjänsteinnehafvares rätt till pension af staten m. m., dels ock sju i anledning af samma proposition väckta motioner; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 20, anledning af väckta motioner angående lindring i jernvägsfrakter för kalk, konstgjorda gödningsämnen och landtmannaprodukter.

## § 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herrar *C. G. Thor* under 2 dagar och *A. Andersson* i Olsbenning under 4 dagar, räknadt från och med den 1 instundande maj.

---

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 9,32 e. m.

In fidem

*E. Nathorst Böös.*

---

## Måndagen den 1 maj.

Kl.  $\frac{1}{2}$ , 3 e. m.

## § 1.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda:  
konstitutionsutskottets utlåtande n:o 12;  
statsutskottets utlåtanden n:is 10, 73, 74, 75 och 76;  
bankoutskottets memorial n:is 12 och 13;  
lagutskottets utlåtanden n:is 55, 56 och 57;  
särskilda utskottets utlåtande n:o 1; samt  
Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 20.

## § 2.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr *J. Bromée* på grund af sjukdom (blindtarmsinflammation) fortfarande är förhindrad att deltaga i riksdagsförhandlingarna, intygar,

Stockholm den  $\frac{1}{3}$  1899,

*John C:son Sutthoff.*

Leg. läkare.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets utlåtande n:o 77, angående anläggning af en centralverkstad för reparation af lokomotiv för mellersta och södra Sveriges statsbanor; och

samma utskotts utlåtande n:o 78, angående fullbordande af statsbanan mellan Krylbo och Örebro samt fortsättning af statsbanan från Göteborg till Skee.

---

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,41 e. m.

In fidem

*E. Nathorst Böös.*



## Tisdagen den 2 maj.

Kl.  $\frac{1}{3}$  3 e. m.

---

### § 1.

Justerades protokollet för den 25 nästlidne april.

### § 2.

Föredrogs och lades till handlingarna ett till kammaren inkommet så lydande sjukbetyg:

Att riksdagsmannen Erik Viktor Bäckström i följd af sjukdom icke kan för närvarande infinna sig i Riksdagen, betygar på heder och samvete,

Stockholm den 1 maj 1899,

*G. Th. Sällberg.*  
Leg. läkare.

### § 3.

Föredrogs, men blefvo åter bordlagda statsutskottets utlåtanden n:is 77 och 78.

Härefter yttrade

Herr vice talmannen Swartling: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att å föredragningslistan för morgondagens sammanträde de två gånger bordlagda ärendena måtte uppföras i följande ordning: främst statsutskottets utlåtande n:o 73, dernäst statsutskottets utlåtande n:o 74, vidare statsutskottets utlåtande n:o 75, derefter statsutskottets utlåtanden n:is 76, 77, 78, derefter statsutskottets memorial n:o 72, derefter statsutskottets utlåtande n:o 10 och derefter särskilda utskottets utlåtande n:o 1 samt seder-

mera öfriga ärenden i samma ordning, som de förekomma å dagens föredragningslista.

Till hvad herr vice talmannen sålunda hemställt, lemnade kammaren sitt bifall.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets memorial n:o 79, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående beräkningen af postverkets stater för år 1900 m. m.;

bankoutskottets memorial n:o 14, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutskott;

sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 7, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande väckta motioner rörande folkskolelärares aflöning; samt

sammansatta banko- och lagutskottets memorial n:o 2, angående ersättning till utskottets sekreterare.

---

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,41 e. m.

In fidem

*E. Nathorst Böös.*